

Realisasjon som innvinningsbegivenhet i inntektsskatteretten

En studie av realisasjonsbegrepet i skatteloven § 9-2

Kandidatnummer: 37

Antall ord: 14373

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

8. juni 2020

Innhold

INNLEDNING	5
Kapittel 1: Inngang til temaet	5
1.1 Presentasjon av tema	5
1.2 Innledende bakgrunnsstoff	5
1.3 Realisasjon som innvinningskriterium	6
Kapittel 2: To underproblemstillinger	7
Kapittel 3: Lovteksten og særskilte metodespørsmål	8
3.1 Kort om lovteksten, forarbeidene og lovhistorikken	8
3.2 Realisasjonsbegrepet og linjene til privatretten	9
3.3 Legalitetsprinsippet og rettskildebildet	10
3.3.1 Legalitetsprinsippet	10
3.3.2 Hvilke rettskilder som er i fokus	10
Kapittel 4: Kapitalgevinstens problem	11
Kapittel 5: Linjene til sktl § 13-2 (omgåelsesnormen)	12
HOVEDDEL	14
Kapittel 6: Gjenkjøpsavtaler – finner det sted realisasjon?	14
6.1 Hva er en gjenkjøpsavtale?	14
6.2 Hvorfor spørsmålet er praktisk viktig	15
6.3 Finner det sted realisasjon?	16
6.3.1 Hvem er privatrettslig eier i tiden mellom salg og gjenkjøp?	16
6.3.2 Er det adgang til å tolke på tvers av ordlydens tolkningsbidrag?	18
6.3.3 Kan man se transaksjoner i sammenheng?	20
6.3.4 Bør realisasjonsbegrepet tolkes innskrenkende?	21
6.3.4.1 Ordlyden, legalitetsprinsippet og forarbeidene	21
6.3.4.2 Rettspraksis: Det kreves reell avhendelse av den økonomiske interessen	23
6.3.4.3 Hva med omgåelses-argumenter?	26
6.3.4.4 Utdypning av kontinuitetssynspunktet	28
6.3.4.5 Hurtigrute-dommen	31
6.3.4.6 Gir eldre rettspraksis veiledning?	31
6.3.4.7 Hva med renteelementet?	33
6.3.4.8 Gir sktl § 9-11 om verdipapirlån tolkningsbidrag?	34
6.3.4.9 Oppsummering og konklusjon	36
Kapittel 7: Hevd – finner det sted realisasjon?	38
7.1 Bakgrunn: Kort innføring i hevdsinstituttet	38

7.2 Når hevdsvilkårene er oppfylte: Tre spørsmål om realisasjon.....	39
7.3 Når eiendomsrett tapes ved hevd	39
7.3.1 Har det funnet sted overføring av eiendomsrett mot vederlag?	39
7.3.2 Har det funnet sted opphør av eiendomsrett?.....	39
7.3.2.1 Favner uttrykket tilfeller med subjektskifte?	39
7.3.2.2. Gitt at hevdssituasjonen ikke favnes av " <i>opphør av eiendomsrett</i> ": Et sideblikk på spørsmålet om utvidende tolkning av realisasjonsbegrepet	41
7.3.2.3 Bør den presiserende tolkningen av ordlyden legges til grunn?	42
7.3.2.4 Oppsummering og konklusjon	46
 KILDELISTE	 48
Litteraturliste	48
Juridisk teori (bøker og artikler)	48
Uttalelser og håndbøker fra skattemyndighetene.....	50
Rettsavgjørelser	51
Lover og lovforarbeider	51
Andre kilder	52

INNLEDNING

Kapittel 1: Inngang til temaet

1.1 Presentasjon av tema

Har realisasjon funnet sted? Det er det grunnleggende spørsmålet i denne masteroppgaven. Temaet er *realisasjonsbegrepet* i § 9-2 i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven – sktl). Realisasjonsbegrepets innhold beror på en tolkning av legaldefinisjonen som gis i sktl § 9-2. Et sentralt mål med avhandlingen er å identifisere momenter som er relevante å vektlegge i lovtolkningen, særlig med sikte på tilfeller hvor spørsmålet om realisasjon byr på tvil. Jeg håper avhandlingen slik vil bidra til å strukturere tenkningen rundt realisasjonsbegrepet.

1.2 Innledende bakgrunnsstoff

Det skal innledningsvis kort redegjøres for realisasjonsbegrepets betydning i systemet for skattlegging av kapitalgevinster i norsk inntektsskatterett. I relasjon til kapitalgevinster inntreffer skatteplikt når *en mulig, potensiell* gevinst, har blitt til en *aktuell* gevinst.¹ Gevinsten blir aktuell når realisasjon finner sted. Eksempelvis har Ole realisert sekundærboligen sin når denne er solgt. Dersom Ole bare lufter planer om å selge med sin kone, har han derimot ikke realisert sekundærboligen. Gevinsten ved et salg er, i utgangspunktet, skattepliktig inntekt på Oles hånd. Gevinsten utgjør, typisk, summen av differansen mellom utgangsverdien (vederlaget Ole mottar ved salget) og inngangsverdien (Oles kostpris). Det er skatteevneprinsippet som begrunner valget om skatt på gevinsten (nettoinntekten), fremfor skatt på vederlaget (bruttoinntekten). Tanken er at gevinsten er et bedre uttrykk for skattyters evne til å betale skatt, enn vederlaget.

Skatt på kapitalgevinster er hovedregelen i norsk inntektsskatterett. Dersom en unntaksbestemmelse ikke kommer til anvendelse, faller man tilbake på utgangspunktet om skatteplikt.² Dette følger av sktl § 5-1 (2) første punktum, hvor det fremgår at "*gevinst ved realisasjon av formuesobjekt utenfor virksomhet*" er "*skattepliktig inntekt*". For kapitalgevinster vunnet i virksomhet følger skatteplikten av sktl § 5-1 (1), jf. sktl § 5-30 (1).

---

¹ Ot.prp. nr. 86 (1997-1998) s. 68

² I sktl § 9-3 (2) finnes et viktig unntak for private boliger.

De nevnte hjemlene viser begge til at det gjelder "*særregler i kapittel 9*", jf. sktl § 5-1 (2) andre punktum og sktl § 5-30 (2). I lys av henvisningene, er det avgjørende for spørsmålet om realisasjon har funnet sted å fastlegge innholdet av legaldefinisjonen i sktl § 9-2 (i kapittel 9).

Også i relasjon til spørsmålet om fradrag skal innrømmes, blir realisasjonsbegrepets innhold helt sentralt. Dette henger sammen med sktl § 6-2 (1), hvor det sies at "*Det gis fradrag for tap ved realisasjon av formuesobjekt i og utenfor virksomhet, etter de nærmere regler og med de begrensninger som følger av kapittel 9*". Det følger av sktl § 9-4 (1) at "*Det gis fradrag for tap ved realisasjon i samme utstrekning som en gevinst er skattepliktig*". Det gjelder altså et symmetriprinsipp.³ Fradragsreglene bygger dessuten på tanken om at det er i og med realisasjon at *oppofrelse* inntreffer: Man går fra en *mulighet* for tap, til et *aktuelt, endelig konstatert* tap. At det gis fradrag for kapitaltap i alminnelig inntekt, er begrunnet i skatteevneprinsippet.⁴

1.3 Realisasjon som innvinningskriterium

Det var Magnus Aarbakke som formulerte den første utfyllende, teoretiske fremstillingen av *innvinningsbegrepet*.⁵ Innvinning forklares gjerne som tidspunktet, eller begivenheten, hvor en inntektsmulighet blir til en aktuell inntekt. Innvinning er et grunnvilkår for skatteplikt.⁶ I relasjon til kapitalgevinster, er realisasjon det sentrale innvinningskriteriet. Men også uttak, rettighetsstiftelse, samt utflytting av riket kan innebære innvinning av kapitalgevinst/pådragelse av tap.⁷

I klassisk skatterettslitteratur løftes det gjerne frem at innvinningsbegrepet har ulike funksjoner. Det prinsipielle spørsmålet om skatteplikt avgjøres utfra innvinningstidspunktet, slik at det er reglene som gjaldt da som skal anvendes, jf. f. eks. Rt. 2009 s. 1208 A (Hurtigruten). Spørsmålet om tilordning av inntekt til riktig skattesubjekt skal dessuten besvares utfra innvinningstidspunktet, jf. Rt. 1965 s. 1094 A (Thora Nielsen).⁸

Jeg vil, sammen med Nordli, betone - uten at det står i motsetning til Aarbakkes synspunkter - at man bør være bevisst på at innvinningsbegrepet snarere er en hjelp for tanken, enn et

---

³ Zimmer (2018) s. 250.

⁴ Se f. eks. Rt. 2006 s. 1232 A (Telenor), avsnitt 58.

⁵ Aarbakke (1990) s. 11 ff og s 67 ff (dette er en senere utgave av boka, enn den hvor begrepet ble lansert).

⁶ Ot.prp. nr. 86 (1997-1998) s. 49

⁷ Zimmer (2018) s. 276.

⁸ Zimmer (2018) s. 284.

rettslig vilkår med bestemte rettsvirkninger.⁹ Det dreier seg om et *koplingsord* eller en *samlebetegnelse*. Vilåårene for skatteplikt følger av lovteksten, ikke av begreper.¹⁰ Spørsmålet om innvinning er derfor, mer presist, alltid et spørsmål om Stortinget har gitt hjemmel til å skattelegge. Nærmere bestemt er spørsmålet, typisk, om vilkåret "*vunnet*" er oppfylt, jf. f. eks. sktl § 5-1 (1). Dette beror på om man har passert punktet hvor en skattepliktig fordel har materialisert seg. Det må trekkes en grense mot (enda) ikke-materialiserte fordeler.

I relasjon til temaet for denne avhandlingen, er spørsmålene om innvinning og realisasjon to sider av samme sak, siden realisasjon er det sentrale innvinningskriteriet for kapitalgevinster.

Kapittel 2: To underproblemstillinger

Det overordnede spørsmålet skal konkretiseres i to underproblemstillinger:

- 1) Finner det sted realisasjon i forbindelse med gjennomføringen av gjenkjøpsavtaler?
- 2) Finner det sted realisasjon når eiendomsrett erverves ved hevd?

Hvorfor problemstillingene er valgt, samt deres aktualitet, redegjøres det for i starten av drøftelsene. Momenter som er relevante å se hen til når realisasjonsbegrepet tolkes, vil bli identifisert og redegjort for løpende.

---

⁹ Nordli (2013) s. 254 ff.

¹⁰ Zimmer (1988) s. 286.

Kapittel 3: Lovteksten og særskilte metodespørsmål

3.1 Kort om lovteksten, forarbeidene og lovhistorikken

I sktl § 9-2 (1) første punktum gis det en legaldefinisjon av realisasjonsbegrepet.¹¹ Det fremgår her at "*Realisasjon omfatter overføring av eiendomsrett mot vederlag og opphør av eiendomsrett*".

I lovteksten presenteres to ulike realisasjonsbegivenheter, som er alternative, jf. ordet "og". Videre i første ledd følger en ikke-uttømmende opplisting av eksempler på begivenheter som regnes som realisasjon. I andre ledd presenteres to begivenheter som likestilles med realisasjon. I tredje ledd gis en ikke-uttømmende liste av eksempler på begivenheter som ikke skal regnes som realisasjon. Den grunnleggende reguleringen ligger imidlertid i definisjonen i første ledd første punktum. For tilfeller som ikke favnes av eksemplene, beror spørsmålet om realisasjon derfor på en tolkning av legaldefinisjonen.

Med uttrykket *realisasjonsbegrepet* sikter jeg primært til formuleringen i første ledd første punktum. Jeg fokuserer i liten grad på begivenheter likestilt med realisasjon. Jeg nevner at heller ikke tap på fordringer er i fokus, selv om det går linjer herfra til temaet.¹²

Begrepene *formuesgode* og *kapitalobjekt* brukes hyppig i avhandlingen. Med dette menes f. eks. fast eiendom, løsøre (ting), pengekrav, leieretter, panteretter og bruksretter (servitutter). Begrepet *formuesgode* finnes ikke ordlyden i sktl § 9-2. Jeg mener likevel at lovbestemmelsen blir enklere å få tak på, dersom man leser inn et premiss om at det alltid er tale om eiendomsrett til et formuesgode.

Det var i og med skattereformen av 1992 at man gikk fra innvinningskriteriet *avhendelse* til *realisasjon*. Samtidig var det en forutsetning at avhendelsesbegrepet fremdeles skulle utgjøre kjernen i realisasjonsbegrepet.¹³ Eldre rettspraksis og teori om avhendelsesbegrepet er derfor fortsatt av betydning. Realisasjonskriteriet er imidlertid noe videre, siden dette i motsetning til

---

¹¹ Zimmer bruker ikke begrepet legaldefinisjon. I stedet omtales den første delen av sktl § 9-2 (1) første punktum som "*en generell karakteristikk av realisasjonsbegrepet*", jf. Zimmer (2018) s. 277. Jeg legger til grunn at innholdet av realisasjonsbegrepet ikke påvirkes av hvilken merkelapp som brukes. Jeg mener likevel det dreier seg om en legaldefinisjon, siden det i forarbeidene sies at det gis en definisjon av realisasjon som innvinningskriterium, jf. Ot.prp. nr. 86 (1997-1998) s. 68. Ordlydens utforming - med bruk av uttrykket "*omfatter*" - åpner imidlertid for at den kan tolkes som at bare kjernen av realisasjonsbegrepet favnes.

¹² Se sktl § 9-2 (1) bokstav d og sktl § 6-2 (2).

¹³ Ot.prp. nr. 35 (1990-1991) s. 303.

avhendelsesbegrepet ikke forutsetter eierskifte.¹⁴ Det var derfor en nyvinning i og med skattereformen av 1992 at situasjonen hvor et formuesgode blir ødelagt, og eieren mottar et vederlag (i form av erstatning eller forsikringsutbetaling), regnes som realisasjon.¹⁵

Opprinnelig favnet realisasjonskriteriet imidlertid ikke tilfellene hvor formuesgodet blir ødelagt, og eieren ikke mottar et vederlag.¹⁶ Synspunktet om at realisasjon foreligger også i disse tilfellene utviklet seg senere på 1990-tallet i administrativ praksis, ifølge Zimmer.¹⁷

Legaldefinisjonen (som er i fokus i denne masteroppgaven) kom inn i lovverket først i og med skatteloven av 1999. Hensikten med loven var å gjøre skattelovgivningen mer tilgjengelig og strukturert, ikke å endre gjeldende rett. I forarbeidene til 1999-loven sies det eksplisitt at første ledd i sktl § 9-2 er basert på Ot.prp.nr. 35 (1990–1991) side 302 ff.¹⁸ Forarbeidene til eldre skattelovgivning er derfor relevante rettskilder når realisasjonsbegrepet skal tolkes.

Rettsoppfatningen som hadde utviklet seg på 1990-tallet ble lovfestet i og med realisasjonsdefinisjonen i skatteloven av 1999. Uttrykket "*opphør av eiendomsrett*" (uten krav om hverken subjektskifte eller vederlag) kom inn som et eget innvinningskriterium. Forholdet mellom de to alternative innvinningskriteriene skal undersøkes i 7.3.2.1.

3.2 Realisasjonsbegrepet og linjene til privatretten

Hvorvidt realisasjon har funnet sted, er et *skatterettslig* spørsmål. Det er imidlertid et grunnleggende trekk ved skatteretten at ord og uttrykk i skattelovgivningen ikke skal forstås løsrevet fra privatretten. Legaldefinisjonens bruk av ordet "*eiendomsrett*" leder tankene til formueretten generelt, og tingsretten spesielt. Jeg legger derfor opp til at det, metodisk sett, først må avklares hvorvidt det i privatrettslig forstand har funnet sted "*overføring av eiendomsrett mot vederlag*" eller "*opphør av eiendomsrett*". Svaret på dette spørsmålet danner utgangspunktet for drøftelsen av hvorvidt skatterettslig realisasjon har funnet sted. Denne oppdelingen reflekterer et prinsipielt spørsmål jeg skal forsøke å besvare: Er det samsvar mellom hva som skjer privatrettslig og skatterettslig? Dette vil jeg ta stilling til i kapittel 6.

---

¹⁴ Ot.prp. nr. 35 (1990-1991) s. 304.

¹⁵ Slik jeg forstår forarbeidenes redegjørelse av gjeldende rett før 1992, var riktignok ikke kravet om subjektskifte absolutt ved tyveri eller ødeleggelse av formuesobjekt innenfor næring, jf. Ot.prp. 35 (1990-1991) s. 302.

¹⁶ Ot.prp. nr. 35 (1990-1991) s. 304.

¹⁷ Zimmer (2018) s. 278.

¹⁸ Ot. prp. nr. 86 (1997-1998) s. 68.

Det er krevende å skille de to drøftelsene fra hverandre, siden liknende argumenter gjerne vil gjøre seg gjeldende i begge sammenhenger. Det kan dessuten virke kunstig å fastlegge hva som skjer i privatrettslig forstand, når det er et skatterettslig spørsmål som har aktualisert seg. Den privatrettslige drøftelsen blir en slags nødvendig, forberedende øvelse man må igjennom, på veien til målet. Man kan, kanskje, innvende at jeg burde gått mer direkte på spørsmålet om skatterettslig realisasjon. Jeg mener imidlertid at det er hensiktsmessig å operere med et tydelig skille. Uten denne sontringen, blir det vanskelig å få tak på den grunnleggende tankegangen i skatteretten, om linjene til privatretten.

3.3 Legalitetsprinsippet og rettskildebildet

3.3.1 Legalitetsprinsippet

Det følger av Grunnloven § 113 at inngrep i borgernes rettssfære krever hjemmel i lov. Det forvaltningsrettslige legalitetsprinsippet gjelder på skatterettens område, siden skatteplikt regnes som et inngrep. Hvilken konkret betydning legalitetsprinsippet får kommenteres underveis. Drøftelsen av den første underproblemstillingen er mer omfattende, enn den andre. Dette skyldes at jeg bruker en god del plass på grunnleggende metodespørsmål, som behandles mer overfladisk senere. De to drøftelsene bør derfor leses i sammenheng.

3.3.2 Hvilke rettskilder som er i fokus

Realisasjonsbegrepets innhold er berørt i særdeles mange rettskilder. Det er ikke et mål å ta alle i betraktning. Fokuset vil ligge på ordlyden, forarbeidene, sentrale høyesterettsavgjørelser, formålet med reglene, hensynet til sammenheng i reglene, reelle hensyn og juridisk teori. Kilder av nyere dato enn 1. april 2020, er ikke tatt i betraktning.

Kapittel 4: Kapitalgevinstens problem

De lege lata er det et grunnleggende trekk ved systemet for beskatning av kapitalgevinster, at skatteplikt/fradragrett fordrer *realisasjon*.¹⁹ Motstykket er et system med jevnlig verdsettelse, og løpende gevinst/tapsberegning på grunnlag av verdistigning/verdireduksjon siden forrige verdsettelse.

Fra et rettspolitisk ståsted kan det anføres gode grunner for å endre gjeldende system. Dette henger sammen med uønskede innlåsingeffekter, som er i konflikt med nøytralitetshensynet.²⁰ Nøytralitetshensynet springer ut av ideen om at det ideelle er at skattereglene ikke påvirker borgernes atferd: Målet er fravær av skattemessige incitament.²¹ Et eksempel kan illustrere dette. Ole ser det, utfra hans økonomiske situasjon, som ønskelig å selge sekundærboligen sin, fordi han har lyst til å investere i sønnens nystartede teknologiselskap. Ole vegrer seg imidlertid for å selge, fordi det vil utløse skatt på gevinsten. Slik står skattereglene i veien for fornuftige handlinger, som det er ønskelig at finner sted, samfunnsøkonomisk sett.

Det er imidlertid langt fra åpenbart at det finnes gode alternativ til gjeldende system. Stadige verdsettelse vil være praktisk krevende og svært kostbart. Enkelte formuesgoder vil imidlertid enkelt la seg verdsette, f. eks. børsnoterte aksjer. Det vil likevel være krevende å bygge tillitt til systemet, siden de aller fleste verdsettelsene nødvendigvis vil bli skjønnsmessige og gjenstand for kritikk. Systemet vil dessuten kunne skape likviditetsutfordringer. Verdisting vil utløse skatteforpliktelser, som må innfris løpende, uten at skattyterne får tilgang til penger.

---

¹⁹ Avskrivningsreglene åpner imidlertid - når det gjelder betydelige driftsmidler - for sjablongmessige fradrag for estimert verdifall, se sktl § 6-10.

²⁰ Zimmer (2018) s. 133-134.

²¹ Zimmer (2018) s. 31-32.

Kapittel 5: Linjene til sktl § 13-2 (omgåelsesnormen)

De lege lata utgjør realisasjonsbegivenheten skillet mellom fravær av skattemessige konsekvenser og innvinning/pådragelse av skattepliktig inntekt/fradragsberettiget tap.²²

Denne sentrale funksjonen innebærer at skattyterne kan ha incitamenter til å utfordre innholdet av realisasjonsbegrepet. Et gunstig arrangement for Ole i eksemplet, vil være å selge sekundærboligen med tap, og kjøpe den tilbake like etterpå til samme pris, for så å kreve fradrag for tapet. Men bør rettsordenen akseptere en slik omgåelse av reglene om skatt på kapitalgevinster?

Det er et grunnleggende trekk ved temaet at linjene til omgåelsesnormen er tydelige. Tidligere var omgåelsesnormen forankret i ulovfestet rett, men den er nå lovfestet i sktl § 13-2.

Bestemmelsen trådte i kraft 1. januar 2020.

Omgåelsestematikk oppstår gjerne når en person kan oppnå et praktisk formål på flere måter, og regelverket behandler måtene ulikt.²³ Utgangspunktet er at personen har rett til å velge den for han, skatterettslig, mest gunstige måten. Av og til er det imidlertid nødvendig å fravike utgangspunktet, når omgåelsen er *uakseptabel*.²⁴ Det typiske er at skattyter har gjennomført en disposisjon for å oppnå et rettslig gunstig resultat, som har støtte i lovens ordlyd, men som strider mot den aktuelle skatteregelens formål.²⁵ Mitt perspektiv er at spørsmålet om skattyters forståelse av regelverket kan opprettholdes, blir et spørsmål om *lovtolkning*.²⁶

Omgåelsesnormen, på sin side, legger opp til at det kan skje en rekarakterisering av det privatrettslige forholdet, og at det rekarakteriserte forholdet subsumeres under skatteregelen som er forsøkt omgått. Hjemmelsgrunlaget for skattlegging, blir da den aktuelle skatteregelen, i kombinasjon med omgåelsesnormen.

Bør omgåelsesproblematikk løses ad lovtolkningsvegen eller ad omgåelsesnorm-vegen? I forarbeidene til sktl § 13-2 gis det ikke noe klart svar. Det sies at omgåelsesnormen "*kommer i tillegg til det som følger av den ordinære lovtolkningen basert på alminnelig juridisk metode*".

---

²² Gitt at man fokuserer utelukkende på spørsmålet om realisasjonsbeskatning.

²³ Skar (2019a) s. 270. Skar viser til Henry Ussing.

²⁴ Zimmer (2018) s. 64 ff.

²⁵ Skar (2019a) s. 275.

²⁶ Sandvik (1982) har samme perspektiv på s. 125-126.

"Det er i praksis ingen skarp grense mellom tilfeller som vurderes under lovtolkning/alminnelig juridisk metode, og de som vurderes under omgåelsesnormen".²⁷

Skar sier det slik: *"Forskjellen mellom omgåelsesnormen og lovtolkning knytter seg nok i større grad til hvordan man vektet hensyn enn til hvilke hensyn som er relevante".²⁸*

I lys av dette legger jeg ikke opp til en tydelig avgrensning mot sktl § 13-2. Jeg legger snarere til grunn at argumenter i lovtolkningsdrøftelsene ofte vil kunne anvendes også i en omgåelsesdrøftelse, men da med en annen metodisk forankring. Eksempelvis står skatteregelens ordlyd og forutberegnelighetshensynet særlig sentralt i en lovtolkningsdrøftelse. Argumenter knyttet til konkrete forhold ved skattyter og transaksjonen, er typisk reelle hensyn, som får mindre vekt. I en omgåelsesdrøftelse vil slike argumenter kunne få større vekt, som en del av totalvurderingen, med direkte forankring i ordlyden, se sktl § 13-2 (2) bokstav b og (3).

Etter denne innføringen, er det på tide å gå mer konkret til verks.

---

²⁷ NOU 2016: 5 s. 14.

²⁸ Skar (2017) s. 25.

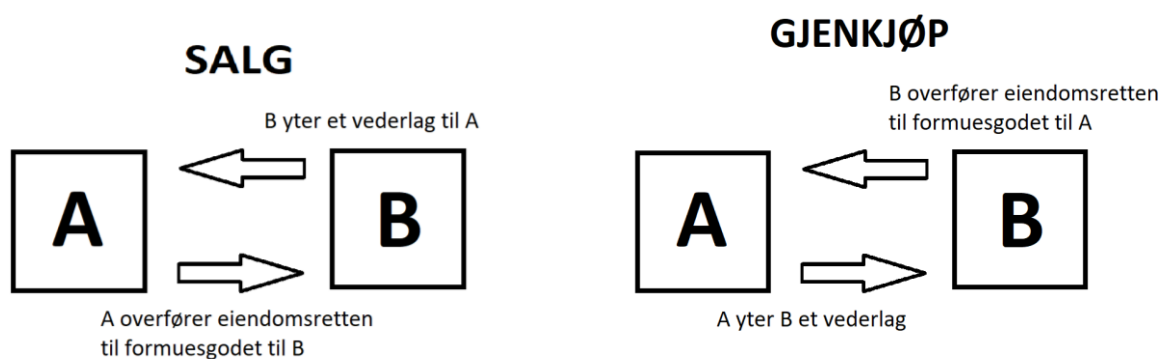
HOVEDDEL

Kapittel 6: Gjenkjøpsavtaler – finner det sted realisasjon?

6.1 Hva er en gjenkjøpsavtale?

En gjenkjøpsavtale kjennetegnes, for det første, av at eieren (heretter A) av et formuesgode forplikter seg til å selge dette til en medkontrahent (heretter B) mot vederlag.²⁹ Jeg sikter ikke til en bestemt type formuesgode, det kan i prinsippet dreie seg om hvilket som helst. Når avtalen gjennomføres blir B eier. A forplikter seg ved avtaleinngåelsen, *samtidig*, til senere å kjøpe tilbake formuesgodet av B, typisk til en litt høyere pris, enn B betalte. A har altså ikke bare en rett til tilbakekjøp, men en plikt til dette. A blir igjen eier etter tilbakekjøpet. B forplikter seg dessuten, typisk, til å kompensere A for avkastning på formuesgodet i tiden B er eier.

Formålet med arrangementet er, typisk, at B skal møte As behov for likviditet. Dette skjer mot at A leverer fra seg formuesgodet som sikkerhet. Situasjonen likner et midlertidig bytte. Det karakteristiske med gjenkjøpsavtalen er at forpliktelsen til tilbakekjøp etableres helt parallelt med salget. At det etter et salg, rent faktisk, finner sted et tilbakekjøp, betyr altså ikke nødvendigvis at den første avtalen er en gjenkjøpsavtale.³⁰

Figurene illustrerer hva som skjer når en gjenkjøpsavtale gjennomføres.

En gjenkjøpsavtale har klare likhetstrekk med avtaler hvor det ytes et lån, mot at långiver får renter, samt en panterrett (sikkerhet) i et formuesgode debitor eier. Sett fra Bs ståsted, gir

²⁹ Det kan også dreie seg om en blokk av formuesgoder som selges samlet.

³⁰ I praksis kan det nok tenkes at grensen kan være vanskelig å trekke.

imidlertid en gjenkjøpsavtale praktiske fordeler, sammenlignet med en panterett. Skulle A misligholde gjenkjøpsavtalen på en slik måte at den termineres, slipper B unna prosedyrene knyttet til tiltredelse av pantet, siden B allerede er eier av sikkerheten.³¹ Den eneste risikoen B løper, er knyttet til at formuesgodet kan falle i verdi mens han er eier.³²

6.2 Hvorfor spørsmålet er praktisk viktig

Det er nærliggende at slike transaksjoner gjennomføres hyppig i Norge, men det finnes ikke generell statistikk på dette. Én spesiell type gjenkjøpsavtaler kalles repo-avtaler (Repurchase Agreement), og det finnes en standardkontrakt for denne avtaletypen.³³

Det kan innvendes at spørsmålet om realisasjonsbeskatning har mindre betydning etter fritaksmetodens ikrafttredelse, 26. mars 2004. Det er åpnet for at visse skattesubjekter unntas fra realisasjonsbeskatning, når visse kapitalobjekter realiseres, se sktl § 2-38.³⁴ Jeg vil likevel løfte fram at fritaksmetoden utgjør et unntak fra hovedregelen om realisasjonsbeskatning. Jeg mener derfor at spørsmålet fortsatt er praktisk viktig og av prinsipiell betydning.

Et eksempel kan være til hjelp for tanken, når man skal få tak på tematikken. Jan har havnet i et økonomisk uføre. Han selger derfor Munch-maleriet han kjøpte for ti år siden til kameraten Per. Maleriet har hele tiden hengt på et museum, hvor det fortsatt skal oppbevares.³⁵ Maleriet har steget i verdi, så Jan oppnår en gevinst på kr. 500 000,-. Avtalen er at Jan skal kjøpe maleriet tilbake, til en litt høyere pris, når Jan har kommet seg på beina igjen. Spørsmålet er om det oppstår skatteplikt på gevinsten ved det første salget, på Jans hånd. Dernest: Oppstår det skatteplikt på (den mindre) gevinsten ved gjenkjøpet, på Pers hånd? Dette beror på om det har funnet sted *realisasjon*. I fortsettelsen tar jeg utgangspunkt i et liknende, stilisert typetilfelle.

---

³¹ Jeg forutsetter her at det settes strek (hevning *ex nunc*) over rest-avtalen (gjenkjøpet), ikke hele avtalen.

³² I repo-avtaler (en type gjenkjøpsavtale) minimeres, typisk, denne risikoen drastisk ved at det skjer en løpende tilføring/tilbakeføring av formuesgoder mellom A og B ved verdiendringer, se GMRA (2011) pkt. 4 a.

³³ Global Master Repurchase Agreement (GMRA) 2011, utgitt av International Capital Market Association.

³⁴ Sktl § 10-21 åpner dessuten for at personlig skattytere kan opprette aksjesparekonto - en slags fritaksmetode for privatpersoner.

³⁵ Det legges til grunn at unntaket for innbo og løsøre i sktl § 9-3 (1) bokstav a ikke kommer til anvendelse.

6.3 Finner det sted realisasjon?

6.3.1 Hvem er privatrettslig eier i tiden mellom salg og gjenkjøp?

Spørsmålet er om As salg av formuesgodet til B, i forbindelse med en gjenkjøpsavtale, regnes som realisasjon, på As hånd. Dernest er spørsmålet om gjenkjøpet innebærer realisasjon, på Bs hånd. Prinsipielt sett er dette ulike spørsmål. Disse drøftes likevel samlet, siden svaret på det første spørsmålet gir svaret på det neste. Dette blir nærmest to sider av samme sak.

Spørsmålet om realisasjon er et *skatterettslig* spørsmål, som beror på en tolkning av sktl § 9-2 (1) første punktum. Det synes som at det første alternativet i legaldefinisjonen, er det mest nærliggende å se nærmere på. Spørsmålet blir om det finner sted "*overføring av eiendomsrett mot vederlag*" i gjenkjøpsavtale-situasjonen. Det er klart at partene yter vederlag til hverandre.

Det springende punktet blir derfor om det finner sted "*overføring av eiendomsrett*". Ordlyden forstås som at det skal sees hen til hvorvidt eiendomsrett er overført i henhold til privatrettens regler. Innbakt i en slik tolkning, ligger et premiss om at avhender må oppgi eiendomsretten til formuesgodet, for at realisasjon skal foreligge.

Rt. 2015 s. 1260 A (Herkules) gjaldt ikke et spørsmål om realisasjon, men er likevel av interesse når man skal undersøke sammenhengen mellom hva som skjer i privatrettslig forstand og den skatterettslige bedømmelsen. Dommen er av nyere dato, og inneholder en uttalelse med potensielt store konsekvenser. Spørsmålet i saken var hvilket selskap virksomhetsinntekt skulle tilordnes, samt hvorvidt resultatbasert utbetaling til fondsforvaltere skulle klassifiseres som arbeidsinntekt eller virksomhetsinntekt. Førstvoterende uttalte at den skatterettslige klassifisering må "*ta utgangspunkt i hva som er den privatrettslige realiteten. Hvis de aktuelle disposisjonene er reelle og bindende mellom partene, må de i utgangspunktet legges til grunn for beskatningen. Unntak kan bare gjøres hvis det er grunnlag for skatterettslig gjennomskjæring etter den ulovfestede omgåelsesnormen eller hvis vilkårene i skatteloven § 13-1 er oppfylt*" (avsnitt 50). Dette henger sammen med at man legger til grunn at lovgiver har ment at ord og uttrykk i skattelovgivningen skal bety det samme som i

privatretten.³⁶ Slik fremmes hensynet til klare, enkle skatteregler:

Forutberegnelighetshensynet. Det er derfor bare helt unntaksvis at det er aktuelt å fravike dette utgangspunktet. Hvorvidt adgangen er fullt så snever som sitatet tilsier, skal det imidlertid sees nærmere på i 6.3.2.

Dersom det har funnet sted et privatrettslig eierskifte, er altså det klare utgangspunktet at det også har funnet sted skatterettslig realisasjon.³⁷ På bakgrunn av dette må det avklares om det finner sted privatrettslige eierskifter. Dette blir på et vis et prejudisielt spørsmål, som jeg tar stilling til før det skatterettslige spørsmålet drøftes.³⁸ Spørsmålet kan stilles slik: Hvem er privatrettslig eier i tiden mellom salg og gjenkjøp, A eller B? Dersom svaret er B, er den logiske følgen at det finner sted privatrettslige eierskifter, siden A igjen blir eier etter gjenkjøpet.

HR-2017-2248-A (Ai Lease) kaster lys over spørsmålet. Bakgrunnen for saken var at et leasingselskap leaset ut biler til bilforhandlere. Spørsmålet var om leasingselskapet var skatterettslig eier av bilene, i relasjon til avskrivningsreglene. Førstvoterende startet med å undersøke den "*materielle ordningen*" (avsnitt 24). Høyesterett mente at "*Utgangspunktet for vurderingen av eierforholdene er det innholdet partene selv har gitt sine disposisjoner og transaksjoner, bedømt etter alminnelige formuerettslige regler*" (avsnitt 24).

Det er samtidig verdt å merke seg at Høyesterett anla en bred synsvinkel, og gikk svært konkret til verks, da man fastla hva som utgjorde den privatrettslige realiteten i Herkules-saken. Hvilke utbetalinger som hadde funnet sted, på bakgrunn av hva partene hadde avtalt i reelle, gyldige kontrakter, ble eksempelvis av en enstemmig Høyesterett ikke ansett avgjørende for tilordningsspørsmålet, se avsnittene 64 (flertallet 4-1) og 91 (mindretallet). Det er også klart at Høyesterett ikke ser seg bundet av avtalepartenes betegnelse av rettsforholdet, hvor denne ikke stemmer med realitetene, jf. avsnitt 51 i Herkules-dommen. Hvilket privatrettslig forhold man har for seg, beror altså på en tolkning av det aktuelle privatrettslige grunnlaget.³⁹ Det dreier seg om å identifisere hvilken privatrettslig, juridisk form som er benyttet.

---

³⁶ Skar (2019b) s. 480.

³⁷ Skar (2019b) s. 486; Zimmer (2018) s. 51.

³⁸ Zimmer (2010) legger til grunn en liknende tankegang på s. 347.

³⁹ Zimmer (2018) s. 53.

Premisset er at det foreligger en bindende avtale mellom A og B. Spørsmålet dreier seg om å fastlegge innholdet av avtalen. Det primære formålet med all kontraktstolkning, er å fastlegge hva partene har ment.⁴⁰ Premisset i typetilfellet jeg tar utgangspunkt i, er at partene mener at eiendomsretten går fra A til B, og så fra B til A. Dette innebærer, f. eks., at man mener B har rett (og er legitimert) til å videreselge formuesgodet eller pantsette det. Partenes klassifikasjon, sammenholdt med at B får klassiske eierbeføyelser, taler sterkt for at B er privatrettslig eier i tiden mellom salg og gjenkjøp.

På den andre siden er Bs muligheter for å videreselge i praksis gjerne begrensede, siden B må kunne levere formuesgodet tilbake til A. At partene betegner B som eier, er dessuten ikke i seg selv avgjørende. Det er samtidig verdt å merke seg at B gjerne har en kontraktsrettslig plikt til å kompensere A for avkastning, f. eks. utdelt utbytte, dersom det dreier seg om aksjer. Dette indikerer at eierbeføyelser, *reelt sett*, ligger hos A hele tiden, siden et substitutt for avkastning likner på direkte rett på avkastning. En kontraktsfundert rett er imidlertid, grunnleggende sett, noe annet, enn en direkte rett, f. eks. en selskapsrettslig rett. Dette indikerer likevel at A er privatrettslig eier hele tiden.

Samlet sett blir det utslagsgivende at B har eierbeføyelser over formuesgodet i tiden mellom salg og gjenkjøp. Jeg legger i fortsettelsen til grunn at det skjer privatrettslige eierskifter. Utgangspunktet er da at skatterettslig realisasjon finner sted. Ifølge tradisjonell norsk skatterettsteori, er man imidlertid ved den skatterettslige rettsanvendelsen ikke bundet av det privatrettslige innholdet av begrepene i skattelovgivningen.⁴¹ Gjenkjøpsavtaler skiller seg fra alminnelige avtaler om (endelige) salg. Dette aktualiserer spørsmålet om utgangspunktet bør fravikes. Bør realisasjonsbegrepet tolkes *innskrenkende*, slik at transaksjonene i en gjenkjøpsavtale faller utenfor? Før dette spørsmålet kan drøftes, er det nødvendig å avklare om det finnes skjær i sjøen i Herkules-dommen.

6.3.2 Er det adgang til å tolke på tvers av ordlydens tolkningsbidrag?

Førstvoterende i Herkules-dommen uttalte at man bare kan fravike det som følger av den privatrettslige realiteten, når dette gjøres med forankring i omgåelsesnormen (nå sktl § 13-2)

---

⁴⁰ Giertsen (2014) s. 117 ff jf. Rt. 1993 s. 564 A (Kierulf), se s. 569.

⁴¹ Banoun (2003) s. 269 ff.

eller sktl § 13-1 (se avsnitt 50). Hva betyr dette for spørsmålet om innskrenkende tolkning av realisasjonsbegrepet? Er det adgang til å tolke på tvers av ordlydens tolkningsbidrag?

Når ordlyden i en bestemmelse tolkes innskrenkende, faller tilfeller som favnes av ordlyden utenfor bestemmelsens virkeområde. På tilsvarende måte innebærer en utvidende tolkning at tilfeller favnes, som i henhold til privatretten faller utenfor ordlyden. Tatt på ordet betyr utsagnet i Herkules-dommen at all lovtolkning på tvers av ordlyden - alle tolkninger som ikke er *presiserende* - ikke kan finne sted. Dette henger sammen med at resultatet blir at den skatterettslige klassifiseringen avviker fra privatrettens realitet, uten at dette skjer med forankring i sktl §§ 13-1 eller 13-2. Men bør Høyesteretts utsagn tas strengt på ordet?

Monsen peker på at rettsanvenderen bør være varsom med å fintolke premissene i en høyesterettsavgjørelse, til forskjell fra det som er forsvarlig når man tolker en lovtekst.⁴² Det er derfor av interesse å se hen til et bredere rettskildemateriale. Jeg mener man bør se hen til hvilken tilnærming Høyesterett har hatt til innskrenkende/utvidende tolkning i andre saker om skatterettslig klassifisering.

Jeg ser det slik at Høyesterett i Rt. 1998 s. 1425 A (Troll Salmon), Rt. 2001 s. 170 A (Espeland) og Rt. 2002 s. 798 A (CBK) tolket avhendelsesbegrepet/realisasjonsbegrepet innskrenkende. Dette skal det redegjøres for i 6.3.4. Man kan dessuten se det slik at avhendelsesbegrepet ble tolket utvidende i Rt. 1971 s. 337 A (Guldseth), se 7.3.2.2.

Når rettspraksis som spenner over lang tid sammenholdes med uttalelsen i Herkules-dommen, fremstår det som lite trolig at Høyesterett mente å endre rettstilstanden. Var dette meningen, ville man nok tydeligere gitt uttrykk for det, og grunnene for dette. Det fremstår mer plausibelt at et premiss må innfortolkes, om at det også er anledning til å fravike det privatrettslige utgangspunktet, når lovbestemmelser tolkes innskrenkende eller utvidende. Det synes rett og slett som at førstvoterende malte med litt for bred pensel i Herkules-dommen.⁴³

Det legges, etter dette, til grunn at utsagnet i Herkules-dommen ikke kan tas strengt på ordet. Prinsipielt sett er det anledning til å tolke realisasjonsbegrepet innskrenkende og utvidende.

---

⁴² Monsen (2014) s. 147 (avsnitt 175).

⁴³ I samme retning: Skar (2017) s. 25.

6.3.3 Kan man se transaksjoner i sammenheng?

Før spørsmålet om innskrenkende tolkning kan drøftes, er det nødvendig med ytterligere en avklaring. Hvor langt man kan gå i å se de ulike transaksjonene (elementene) i en gjenkjøpsavtale i sammenheng når spørsmålet om innskrenkende tolkning drøftes?

Banoun fremhever at ideen om å se transaksjoner i sammenheng har utviklet seg i samspill med den ulovfestede omgåelsesnormen.⁴⁴ Sammenhengsbetraktninger hører tradisjonelt hjemme i omgåelsesresonnement. Dette indikerer at det i utgangspunktet er problematisk å se transaksjoner i sammenheng, som en del av lovtolkningen.

Rt. 2002 s. 798 A (CBK) kaster imidlertid mer lys over spørsmålet. Bakgrunnen for saken var at Christiania Bank og Kreditkasse ASA (CBK) solgte aksjer i datterselskap til andre datterselskap, som så ble fusjonert. Spørsmålet var om aksjesalgene var å anse som realisasjon. Det skal redegjøres grundig for dommen i 6.3.4.2. Det interessante i denne sammenheng, er at Høyesterett drøftet hvorvidt *"aksjesalgene og de etterfølgende fusjoner skal betraktes som adskilte transaksjoner, eller om de – i forhold til realisasjonsbegrepet – skal sees i sammenheng"* (s. 805). Førstvoterende uttalte: *"Ved avgjørelsen av om det foreligger en avhendelse eller realisasjon i skatterettslig forstand, har rettspraksis i enkelte tilfeller bedømt flere transaksjoner i sammenheng. Sentralt i vurderingen av om det skal skje en slik samlet bedømmelse, har vært om transaksjonene har skjedd som en sammenhengende handlingsrekke etter en på forhånd fastsatt plan"*. Man viste til at beslutningen om fusjon ble tatt før beslutningen om aksjesalg, og at aksjesalgene derfor var en *"fullstendig integrert del av fusjonsprosessen"* (s. 805). Man kunne altså se salget og fusjonen i sammenheng.

De ulike elementene i en gjenkjøpsavtale inngår i en på forhånd fastsatt plan, på lignende måte som i CBK-saken. Dette taler for at elementene kan sees i sammenheng. Høyesterett viste dessuten i CBK-dommen til Rt. 1925 s. 472 (Kallevig). Bakgrunnen for Kallevig-saken var at skattyter hadde solgt aksjer, og samtidig betinget seg rett til å kjøpe disse tilbake. Saken dreide seg altså om en gjenkjøpsavtale. Det skal redegjøres for dommen i 6.3.4.6. Det er vanlig å forstå Kallevig-dommen som et tidlig utslag av omgåelsesbetraktninger. Når Høyesterett eksplisitt trekker dommen inn i en drøftelse om realisasjonsbegrepet, er det

---

⁴⁴ Banoun (2003) s. 253 f.

imidlertid nærliggende å oppfatte dette som en slags aksept av synspunktet om at de ulike elementene i en gjenkjøpsavtale kan sees i sammenheng, når spørsmålet om realisasjon drøftes. Jeg presiserer likevel at dette ikke fremgår direkte av premissene. Gitt at Høyesterett la til grunn en slik tankegang, var synspunktet dessuten neppe nødvendig for løsningen av CBK-saken, siden CBK-saken ikke dreide seg om en gjenkjøpsavtale.

Rettsanvendernes arbeid kompliseres imidlertid av at man ser disposisjoner i sammenheng, sammenlignet med en tilnærming hvor man utelukkende fokuserer på enkeltdisposisjoner. Rettstekniske- og administrative hensyn taler derfor imot dette. Samtidig oppnår man trolig en mer treffende skatterettslig bedømmelse av å se disposisjoner i sammenheng. Antakelig blir tanken om at det bør være en sammenheng mellom hva som skjer i økonomisk forstand og skatterettslig forstand, best ivaretatt slik.

Samlet sett blir det utslagsgivende at CBK-dommen oppfattes som en aksept av synspunktet om at disposisjoner kan sees i sammenheng. Det legges derfor til grunn at de ulike transaksjonene i en gjenkjøpsavtale kan sees i sammenheng, når spørsmålet om innskrenkende tolkning drøftes. Jeg vil føye til at det muligens går en grense for hvor lang tid som kan gå mellom salg og gjenkjøp.⁴⁵ Går det svært lang tid, kan det tenkes at man i stedet må anvende omgåelsesnormen, dersom man vil angripe utgangspunktet om at realisasjon har funnet sted.

6.3.4 Bør realisasjonsbegrepet tolkes innskrenkende?

6.3.4.1 Ordlyden, legalitetsprinsippet og forarbeidene

Bør realisasjonsbegrepet tolkes *innskrenkende*, slik at transaksjonene i en gjenkjøpsavtale faller utenfor begrepets virkeområde, selv om det finner sted privatrettslige eierskifter? Konsekvensen av et bekreftende svar, er at det ikke finner sted realisasjon i skatterettslig forstand. I så fall kan man si at realisasjonsbegrepet har et særskilt skatterettslig innhold, som avviker fra innholdet begrepet har i privatretten.

---

⁴⁵ Zimmer (2003) resonnerer på liknende måte om problematikken med aksjesalg og fusjon på s. 355.

Ordlyden yter i alminnelighet motstand mot en innskrenkende tolkning. Dette henger, for det første, sammen med at ordlyden nyter demokratisk legitimitet, siden den er vedtatt av Stortinget, som velges av folket. For det andre henger dette sammen med hensynet til forutberegnelighet. Det er et grunnleggende ideal at borgerne skal kunne forutberegne sin rettsstilling ved å lese lovteksten. Når lovteksten tolkes slik at færre tilfeller favnes, enn det ordlyden gir anvisning om, svekkes forutberegnelighetshensynet. Dette resonnementet underbygges av Rt. 1990 s. 1293 A (Ytterbø). Bakgrunnen for saken var at skattemyndighetene mente at avsetninger til konsolideringsfond, som Arne Ytterbø hadde foretatt, måtte tilbakeføres, og skattlegges som inntekt. Dette bygde staten på en utvidende lovtolkning. Høyesterett avviste dette, og la til grunn at *"Den lovforståelse som staten hevder, er således verken i loven eller dens forarbeider kommet til uttrykk med den klarhet som må kreves for at skattyterne skal kunne innrette seg etter regelverket. At hensynet til forutberegnelighet på skatterettens område må tillegges betydelig vekt, er kommet til uttrykk både i rettspraksis og i teori"* (s. 1297).

Det følger av det forvaltningsrettslige legalitetsprinsippet at inngrep i borgernes rettssfære krever hjemmel i lov.⁴⁶ Legalitetsprinsippet setter skranker for hvilke inngrep forvaltningen kan foreta seg. Det kreves en type forhånds-autorisasjon fra lovgiver, i form av en tilstrekkelig klar hjemmel. Legalitetsprinsippet utgjør på denne måten et vern for borgerne mot vilkårlige inngrep fra skattemyndighetene. Legalitetsprinsippet yter motstand når ordlyden tolkes på tvers av dens eget tolkningsbidrag, og dette er til skattyters *ugunst*.

Gitt at ordlyden tilsier at realisasjon har funnet sted, vil en innskrenkende tolkning, i et tilfelle hvor skattyter lider tap, være i skattyters *disfavør*. Skattyter vil, samlet sett, få en høyere skattebelastning, enn det som ville vært tilfelle om ordlyden var tatt på ordet (og fradrag innrømmet). Legalitetsprinsippet taler derfor, i et slikt tilfelle, imot en innskrenkende tolkning.⁴⁷ Man kan imidlertid neppe operere med ulike realisasjonsbegrep, alt etter om skattyter oppnår en gevinst eller et tap. Man bør derfor, i alle fall i en teoretisk fremstilling som dette, se legalitetsprinsippet som et generelt argument imot en innskrenkende tolkning. Det er i juridisk teori antydnet at legalitetsprinsippet ikke står spesielt sterkt på skatterettens

---

⁴⁶ Zimmer (2018) s. 49-50.

⁴⁷ Spørsmålet om legalitetsprinsippets betydning er berørt i Rt. 2005 s. 577 A (Baker Huges II), se avsnitt 34.

område.⁴⁸ Jeg legger derfor til grunn at legalitetsprinsippet yter motstand mot en innskrenkende tolkning, men ikke i særlig sterk grad.

Kan forarbeidene kaste lys over spørsmålet om innskrenkende tolkning? Departementet uttalte at "*Realisasjon som innvinningskriterium forutsetter at eierposisjonen i formuesobjektet opphører. Vanligvis opphører eierposisjon ved avhendelse*".⁴⁹ Jeg mener at uttrykket "*eierposisjon*" favner videre, enn ordlydens uttrykk "*eiendomsrett*", som leder tanken til de formelle, privatrettslige forholdene. Eierposisjon kan forstås slik at det siktes til eierinteresser, i real-økonomisk forstand. Av dette kan man slutte at det kreves noe mer, enn formell overføring av eiendomsrett, for å konstatere realisasjon. I forarbeidene ligger det, slikt sett, en kime til innvending mot tanken om at formell (privatrettslig) overføring av eiendomsrett er tilstrekkelig. Dette indikerer at en innskrenkende tolkning er mulig.

6.3.4.2 Rettspraksis: Det kreves reell avhendelse av den økonomiske interessen

Forarbeidenes formulering har vært drøftet i flere høyesterettsavgjørelser, blant annet i den sentrale Rt. 2002 s. 798 A (CBK). Bakgrunnen for saken var, som nevnt, salg av aksjer i to heleide datterselskaper. I det første tilfellet hadde CBK overdratt samtlige aksjer i K-Holding til datterselskapet Christiania Management. CBKs eierskap i K-Holding gikk altså (tilsynelatende) fra å være *direkte* til *indirekte*. Etter overdragelsen ble imidlertid K-Holding og Christiania Management fusjonert (mor-datter-fusjon). CBKs eierskap til verdiene i (det gamle) K-Holding ble dermed igjen *direkte*. Det andre tilfellet av aksjesalg var tilsvarende. CBK eide selskapene Vestenfjeldske Bykreditt og Norgeskreditt. CBK solgte Vestenfjeldske Bykreditt til Norgeskreditt, og kort tid etterpå ble Norgeskreditt og Vestenfjeldske Bykreditt fusjonert (mor-datter-fusjon). CBK krevde fradrag for tap ved salget av aksjene (dette var før fritaksmetoden). Spørsmålet for Høyesterett var om aksjene var realisert.

Høyesterett tok utgangspunkt i at realisasjon hadde funnet sted, siden aksjene var solgt, i privatrettslig forstand (s. 804). Dette henger sammen med at det ble avgjort i Rt. 2002 s. 456 A (Hydro Canada), at salg av et datterselskap til et annet datterselskap regnes som realisasjon, til tross for konsernforholdet. I Hydro Canada-saken forble imidlertid eierskapet til det solgte selskapet indirekte, i motsetning til i CBK-saken.

---

⁴⁸ Zimmer (2018) s. 49.

⁴⁹ Ot.prp. nr.35 (1990–1991) s. 303.

Førstvoterende i CBK-dommen viste til rettspraksis, og uttalte: "*Det har i disse tilfeller ikke vært ansett avgjørende om selgeren ikke har i behold eierinteressene i de solgte aksjene, dersom han fremdeles har den eierinteressen i selskapet som aksjene representerte. Et formelt bindende salg av aksjene er altså ikke nødvendigvis tilstrekkelig til at det foreligger en realisasjon. Det må også ha skjedd en reell avhendelse av den økonomiske interessen*" (s. 805). Høyesterett viste til at fusjonene *nøytraliserte* virkningen av aksjesalgene, slik at CBKs eierinteresse ikke hadde endret karakter (s. 806). CBKs eierskap var, praktisk talt, direkte hele tiden, selv om eierskapet teoretisk sett var indirekte i perioden etter salget, frem til fusjonen. Det forelå altså *kontinuitet* i CBKs eierinteresser i de solgte selskapene. Høyesterett mente derfor at realisasjon ikke hadde funnet sted. I lys av dette mener jeg at Høyesterett tolket realisasjonsbegrepet innskrenkende, siden utgangspunktet var at det fant sted salg av aksjer. Lovtolkningen var til skattyters ugunst, siden den ledet til at man nektet fradrag. I forlengelsen av dette kan man si at realisasjonsbegrepet har et særskilt skatterettslig innhold, selv om det klare utgangspunktet er at det er overlapp mellom privatrettslig overføring av eiendomsrett mot vederlag og skatterettslig realisasjon.

Gir CBK-dommen tolkningsbidrag til spørsmålet om innskrenkende tolkning? Tanken med en gjenkjøpsavtale er at A ikke skal skille seg endelig av med formuesgodet. Det dreier seg normalt ikke om noe mer enn en *midlertidig* adskillelse. A har en plikt til tilbakekjøp, og risikerer at misligholdsbeføyelser blir gjort gjeldende, dersom tilbakekjøpet ikke gjennomføres. B har dessuten gjerne en kontraktsrettslig forpliktelse til å kompensere A for avkastning. Dette viser at A har substansielle interesser i formuesgodet, også etter salget til B. Dette taler, i utgangspunktet, for at realisasjonsbegrepet bør tolkes innskrenkende, slik som i CBK-saken.⁵⁰ Det kan hevdes at det vil det bryte med systemet for skattlegging av kapitalgevinster å konstatere realisasjon på As hånd: Det vil likne en gevinst/tapsberegning på grunnlag av løpende verdsettelse.

Bs eierskap er dessuten ulikt eierskapet til en typisk eier. Han har, grunnleggende sett, liten interesse av formuesobjektet. Gitt at det dreier seg om aksjer, har B f. eks. gjerne ikke til hensikt å stemme på generalforsamlingen i selskapet. For B betyr det i utgangspunktet lite om formuesgodet stiger eller synker i verdi, på sikt. Synker formuesgodet i verdi i tiden mellom

---

⁵⁰ Dette vil kunne stille seg annerledes, dersom A bare har en rett til tilbakekjøp (ikke en plikt).

salg og gjenkjøp, vil det imidlertid kunne svekke Bs sikkerhet. Når karakteristikaene ved As og Bs eierskap sammenholdes, blir det likevel tydelig at *risikoen* knyttet til formuesgodet, i det vesentlige, hele tiden ligger hos A.⁵¹ I Rt. 1995 s. 872 (Eide) vektla Høyesterett, som et argument i favør av at avhendelse hadde funnet sted, at risikoen for verdiendringer var overført til kjøperen, da avtale om salg av aksjer ble inngått (s. 877). Hvor risikoen for verdiendringer ligger, synes altså å være et relevant moment i tolkningen av realisasjonsbegrepet. At risikoen, i det vesentlige, ikke flyttes, taler for at realisasjonsbegrepet bør tolkes innskrenkende.

På den andre siden skiller gjenkjøpsavtale-tilfellene seg fra CBK-saken på vesentlige punkter. CBK hadde hele tiden (selskapsrettslig) full kontroll over de heleide datterselskapene, som kjøpte Vestenfjeldske Bykreditt og K-Holding. Dette betyr at CBK, i praksis, hadde full kontroll med stemmegivningen på generalforsamlingene i alle de fire selskapene, samt innsyn i den økonomiske situasjonen. CBK kunne derfor være trygg på at f. eks. en konkurs ikke ville inntreffe, før fusjonene var gjennomført. Dette tydelige elementet av *kontroll* over kjøper mangler i gjenkjøpstilfellene. A kan aldri være helt sikker på at gjenkjøp vil finne sted. Dersom B har solgt formuesgodet for godt, vil A antakelig kunne gjøre gjeldende misligholdsbeføyelser mot B etter kontraktsrettens regler. Det aktuelle, spesielle formuesgodet kan han imidlertid se langt etter. CBK-dommen kan, i lys av dette, tas til inntekt for følgende synspunkt: En på forhånd fastsatt plan om å re-etablere det direkte eierskapet, er ikke tilstrekkelig til å hindre at realisasjon finner sted. Det kreves, i tillegg, at man er sikker på at planene vil bli gjennomført. Helt viss på dette kan man bare være, dersom man har *kontroll* over kjøper, eller i det minste sterk innflytelse. At A i utgangspunktet ikke har (noen) kontroll over B, taler derfor for at CBK-dommen ikke bør tas til inntekt for at realisasjonsbegrepet bør tolkes innskrenkende. Observasjonen taler snarere for at realisasjon finner sted.

Det er samtidig verdt å merke seg at Høyesterett kom til at det hadde funnet sted realisasjon i Hydro Canada-dommen. Bakgrunnen for saken var at Norsk Hydro ASA solgte aksjer i det heleide datterselskapet Norsk Hydro Canada Inc. til det heleide danske datterselskapet Norsk Hydro Danmark. Norsk Hydro ASAs eierskap gikk altså fra å være *direkte* til *indirekte*, men datterselskapet forble innen konsernet. Høyesterett viste til eldre rettspraksis, og kom til at

---

⁵¹ Folkvord (2013) argumenterer langs samme linjer i drøftelsen av et annet (beslektet) spørsmål, se s. 220-222.

realisasjon forelå, i og med at et annet skattesubjekt (og rettssubjekt) hadde overtatt selskapet, se s. 464 og s. 465. Man tolket realisasjonsbegrepet presiserende, i tråd med utgangspunktet om at det hadde funnet sted et privatrettslig eierskifte. Rettsteknisk gir dette en enkel regel som fremmer forutberegnelighetshensynet. At salg av et datterselskap til et annet datterselskap regnes som realisasjon, bekreftes for øvrig i Rt. 2004 s. 1331 A (Aker Maritime) i avsnitt 34 og i Rt. 2006 s. 1232 A (Telenor) i avsnitt 41.⁵²

Norsk Hydro ASA hadde full kontroll over kjøperselskapet. I lys av at Høyesterett likevel mente det hadde funnet sted realisasjon, kan det argumenteres for at betydningen av kontroll-elementet bør nyanseres, og ikke tillegges særlig vekt. På den andre siden kan man, *de lege ferenda*, hevde at Høyesterett burde kommet til at realisasjon ikke forelå. Et slikt synspunkt kan begrunnes i at Norsk Hydro ASA, reelt sett, ikke skilte seg av med aksjene, siden man hadde full kontroll over kjøperselskapet. Legger man et slikt resonnementet til grunn, blir det mer nærliggende å se kontroll-momentet som et argument for at det finner sted realisasjon i gjenkjøpsavtale-situasjonen. Dette taler imot at realisasjonsbegrepet bør tolkes innskrenkende.

Kan man si at gjenkjøpet *nøytraliserer* virkningene av det første salget, jf. CBK-dommen (s. 806)? At situasjonen etter gjenkjøpet tilsynelatende er lik start-situasjonen, indikerer at svaret er ja. Jeg mener likevel at det blir lite treffende å se det slik. Det blir upresist å se bort fra at B har vært eier i et substansielt tidsrom. Rent faktisk er man riktignok tilbake til startposisjonen, men nøytraliserings-utsagnet er en lite treffende historiefortelling. Gjenkjøpssituasjonen skiller seg derfor fra situasjonen i CBK-saken, hvor fusjonene svært raskt nøytraliserte virkningene av salget. Dette taler imot at realisasjonsbegrepet bør tolkes innskrenkende.

6.3.4.3 Hva med omgåelses-argumenter?

Det sies ikke rent ut i CBK-dommen, men et sentralt poeng er nok likevel at transaksjonene virker påfallende, nærmest spekulative. Det kan se ut som om CBK ønsket å utfordre realisasjonsbegrepet, for å oppnå et fradrag. Det er derfor neppe kontroversielt å hevde at CBKs lovtolkning var i strid med formålet med skattereglene. I lys av dette, er det ikke usannsynlig at den underliggende motivasjonen bak Høyesteretts lovtolkning, bunnet i ønsket

---

⁵² Det er illustrerende at Høyesterett, subsidiært, i Hydro Canada-dommen - og prinsipalt i de to andre dommene - drøftet hvorvidt ulovfestet gjennomskjæring kunne finne sted. Dette spørsmålet svarte man, for øvrig, benektende på i alle de tre avgjørelsene. Men i Hydro Canada-dommen var det på dette punktet dissens (3-2).

om å sanksjonere denne typen atferd. I denne sammenhengen er det av interesse at Folkvord mfl. sier det slik, om Høyesteretts rettskildelære: *"Vurderinger i form av reelle hensyn mv. kan ha spilt en større rolle for utfallet enn dommerne tilkjenner"*.⁵³ Kanskje burde CBK-saken, i lys av dette, vært løst med forankring i omgåelsesnormen.⁵⁴ Når Høyesterett likevel valgte lovtolkningsvegen, er det nærliggende å slutte at det er relevant å se hen til om skattefordelen som skattyter oppnår strider mot formålet med skatteregelen som utfordres. Zimmer synes å anta det samme, og sier det slik: *"Noen omgåelsesopplegg kan møtes med lovtolkning, og da gjerne med vesentlig vekt på lovens formål"*.⁵⁵ Dette henger sammen med hensynet til tillit til skattesystemet: Aktører som på en uakseptabel måte utfordrer reglene, bør ikke behandles mer gunstig, enn de som lojalt innretter seg etter reglenes formål.

At argumenter som likner omgåelsesresonnement er relevante i lovtolkningen, er dessuten forutsatt i forarbeidene til verdipapirlån-reglene i sktl §§ 9-11 og 9-12. Det skal redegjøres for disse reglene i 6.3.4.8. Departementet drøftet hvorvidt det (før de nye reglene) fant sted realisasjon når et verdipapirlån ble gjennomført. I denne forbindelse uttales det: *"I forhold til tapsfradrag vil departementet bemerke at det i det konkrete tilfellet kan være relevant å trekke inn den ulovfestede omgåelsesnormen som et reelt hensyn med betydelig vekt ved lovtolkningen, eller som et selvstendig grunnlag, for å nekte tapsfradrag"*.⁵⁶

I en analyse av CBK-dommen antyder imidlertid Banoun at Høyesterett burde anvendt omgåelsesnormen, fremfor lovtolkningsvegen.⁵⁷ Dette begrunnes med at skattyter da kunne påberopt transaksjonens egenverdi, og slik (kanskje) unngått gjennomskjæring. Når Høyesterett unnlot å drøfte om oppsplittingen i flere transaksjoner (salg og fusjon) kunne begrunnes i ikke-skattemessige forhold, anvendte man en for streng tilnærming.

Jeg mener at dette resonnementet bør nyanseres. Transaksjonens egenverdi kan - og bør - vektlegges i lovtolkningen.⁵⁸ Dersom skattyter f. eks. kan påvise at disposisjonene har en forretningsmessig begrunnelse, blir dette et reelt hensyn, som taler for å konstatere realisasjon i gjenkjøpssituasjonen. Reelle hensyn som nevnt i de tre avsnittene ovenfor kan, etter

---

⁵³ Folkvord, Furueth, Ferdowski og Gjems-Onstad (2018) s. 66.

⁵⁴ Zimmer (2003) uttaler på s. 351 at det var ventet at CBK-saken skulle bli en omgåelsesdom.

⁵⁵ Zimmer (2012) s. 192.

⁵⁶ Ot.prp. nr. 42 (2002-2003) s. 11.

⁵⁷ Banoun (2003) s. 255 f.

⁵⁸ Zimmer (2003) peker på at overligningsnemnda la til grunn et slikt synspunkt i CBK-saken, se s. 356-357.

omstendighetene, få ganske stor vekt i lovtolkningen. At omgåelsesnormen gir større sikkerhet for at forretningsmessig egenverdi vektlegges, har nok likevel Banoun rett i. Dette illustreres, slik hun viser, av CBK-dommen, hvor Høyesterett ikke ser ut for å trekke inn egenverdi-synspunkter, selv om en rekke slike var anført av CBK (s. 800-801). Jeg er enig i kritikken, men problemet bunner ikke i at man anvendte lovtolkningsvegen, etter mitt syn. Problemet er ganske enkelt at man ikke trakk inn, og vektla, egenverdi-argumenter. Det er likevel et poeng at slike argumenter, kanskje, får større vekt i en omgåelsesnorm-vurdering, enn som et reelt hensyn. Dette henger sammen med at ordlyden eksplisitt gir anvisning om at "*forretningsmessig egenverdi*" skal vektlegges, jf. sktl § 13-2 (2) bokstav b jf. (3) bokstav a.

Gjør omgåelses-argumenter seg gjeldende i gjenkjøpssituasjonen? Formålet med en gjenkjøpsavtale er, typisk, kredittskapning. Dette er et legitimt, samfunnsnyttige formål. Uten likviditet stopper næringslivet. At disposisjonen har en *forretningsmessig begrunnelse*, taler for at realisasjon finner sted. Partene forsøker dessuten ikke å oppnå en skattefordel som er i strid med formålet med reglene om skatt på kapitalgevinster.⁵⁹ Dette indikerer at det ikke er behov for å tolke realisasjonsbegrepet innskrenkende i gjenkjøpsavtale-situasjonen.

6.3.4.4 Utdypning av kontinuitetssynspunktet

Spørsmålet om realisasjon har vært drøftet også i andre høyesterettsavgjørelser, som CBK-dommen og Hydro Canada-dommen bygger på. Gir disse bidrag til spørsmålet om innskrenkende tolkning?

Bakgrunnen for Rt. 1998 s. 1425 A (Troll Salmon) var at Arve Jordal Iversen hadde ervervet alle aksjene i Troll Salmon AS. Generalforsamlingen besluttet deretter at aksjekapitalen skulle nedsettes fra kr. 2.250.000,- til null, og at de nedskrevne aksjene skulle innløses. I samme generalforsamling ble det besluttet å innhente ny aksjekapital, og Iversen tegnet seg for alle aksjer. Iversen mente at de innløste aksjene var realisert, og krevde fradrag for tap. Skattemyndighetene mente at realisasjon ikke forelå.

---

⁵⁹ I alle fall ikke i typetilfellet jeg legger til grunn. Dreier det seg reelt sett om et skattesalg, stiller dette seg annerledes.

Førstvoterende tok utgangspunkt i at realisasjon forelå, i og med innløsningen av aksjene (s. 1431).⁶⁰ Dette henger sammen med (någjeldende) sktl § 10-37 (2). Det fremgår her at "innløsning av enkelt aksje" regnes som realisasjon.⁶¹ Høyesterett mente imidlertid at det ikke forelå en "reell oppgivelse" av Iversens posisjon som aksjonær (s. 1431-1432), siden han "uten avbrudd opprettholdt sine økonomiske og organisatoriske rettigheter" i selskapet (s. 1432). Det forelå altså *kontinuitet* i Iversens eierinteresser. Høyesterett kom derfor til at aksjene ikke var realisert. Det var eierandelen som var av interesse å se hen til, ikke eiendomsretten til det enkelte verdipapir.⁶² Dette henger sammen med at aksjer er et fungibelt formuesgode: Den ene aksjen er, i praksis, like god som en annen identisk aksje. Jeg ser det slik at Høyesterett tolket realisasjonsbegrepet innskrenkende, siden det privatrettslige utgangspunktet var at realisasjon hadde funnet sted. Den innskrenkende tolkningen var til skattyters ugunst, siden fradrag ikke ble innrømmet (før en eventuell senere realisasjon).

Det kan argumenteres for at As eiendomsrett opphører i tid i langt større utstrekning, enn det som var tilfelle i Troll Salmon-saken, hvor det kun var tale om teoretisk opphør av eiendomsrett. Dette indikerer at det ikke er grunnlag for å resonnerer på samme måte, i relasjon til spørsmålet om innskrenkende tolkning i gjenkjøpsavtale-situasjonen. Dette taler imot at realisasjonsbegrepet bør tolkes innskrenkende. Men *tidsmomentet* kan nok slå annerledes ut, dersom det går svært kort tid mellom salg og gjenkjøp.

Rt. 2001 s. 170 A (Espeland) har likhetstrekk med Troll Salmon-saken. Bakgrunnen var at Kjell Olav Espeland stiftet selskapet Scavani AS i 1985. Han var eneeier fra starten av. I 1988 ble aksjekapitalen forhøyet, og det kom inn flere aktører på eiersiden. Espelands andel i aksjekapitalen ble med dette redusert til 83,3 %. I 1989 ble aksjekapitalen nedskrevet til null og aksjene innløst, samtidig som aksjekapitalen ble forhøyet med kr. 1 million. Etter disse transaksjonene var Espelands eierandel redusert til 17,5 %. I 1990 ble aksjekapitalen igjen nedskrevet til null, og samtidig forhøyet. Resultat ble at Espeland eide 25 % av aksjene. I 1994 solgte Espeland alle aksjene.

At aksjene var realisert i 1994, var klart. Det var også uomtvistet hva som utgjorde utgangsverdien, samt at investeringene i 1990 skulle inngå i inngangsverdien ved gevinst-

---

⁶⁰ Antakelig er uttrykket "opphør av eiendomsrett" mest treffende på situasjonen.

⁶¹ Dette omfatter også nedskrivning av verdien av aksjene til null, jf. Skatte-ABC 2019/2020 - Aksjer - realisasjon - pkt. 3.5.6.

⁶² Zimmer (2018) s. 280-281.

/taps-beregningen i 1994. Utover dette var man uenige om hvordan inngangsverdien skulle fastlegges. Bakgrunnen for tvisten var regelendringer i skattereformen av 1992. Uten å gå for dypt i denne materien var det, før reformen, slik at Espeland ikke hadde krav på fradrag for tap ved realisasjon av aksjer, ifølge Høyesterett. Gitt dette premisset, mente Espeland at hans aksjeinvesteringer i perioden 1985-1989 måtte inngå i inngangsverdien. Inngangsverdien ville dermed bli langt høyere, enn utgangsverdien, og Espeland ville ha krav på fradrag for tap ved salget i 1994.

Førstvoterende uttalte at Espeland hadde "*rett til å få medregnet i inngangsverdien også de aksjeinvesteringer fra før 1990 som reelt sett ble videreført i de aksjene som han tegnet i 1990*" (s. 176). Høyesterett la til grunn at disposisjonene i 1988 ikke innebar realisasjon, til tross for at Espelands eierandel ble utvannet ved emisjonen, fra 100 % til 83,3 % (s. 177). Hele skattyters eierinteresse ble ansett videreført i 1988. Nedskrivningen 1989 ble imidlertid ansett som realisasjon, for "*den delen av Espelands aksjeeierinteresse som han valgte å gi avkall på*" (s. 177). Espeland gav avkall på 65, 8 % av den totale aksjemassen i selskapet (83,3 % - 17, 5 % = 65, 8 %). Andelen på 17, 5 %, som Espeland opprettholdt, utgjorde 21 % av hans tidligere aksjeeierinteresse. Høyesterett la derfor til grunn at han hadde rett til å få 21 % av investeringene fra før 1989 medregnet i inngangsverdien (s. 177-178).⁶³ Man anla også i denne dommen et *kontinuitetssynspunkt*, med eierandelen i fokus, og tolket i lys av dette realisasjonsbegrepet innskrenkende.⁶⁴ Den innskrenkende tolkningen var til skattyters gunst, siden den ledet til at Espeland fikk delvis medhold i kravet om at investeringene før 1990 skulle inngå i inngangsverdien.

I gjenkjøpssituasjonen opphører As eiendomsrett ved salget til B. Man kan derfor se det slik at det ikke foreligger *kontinuitet* i As eierinteresse i formuesgodet. I det minste dreier det seg om en meget svak kontinuitet, knyttet til forventningen om - og retten til - et fremtidig gjenkjøp. Den svake kontinuiteten taler for at det finner sted realisasjon. Dette resonnementet taler derfor imot at realisasjonsbegrepet bør tolkes innskrenkende.

---

⁶³ Zimmer (2002) omtaler Espeland-dommen på s. 295-297.

⁶⁴ Folkvord, Furusest, Ferdowski og Gjems-Onstad (2018) peker imidlertid på, i relasjon til Troll Salmon-dommen, Espeland-dommen og CBK-dommen, at det er "*noe uavklart om det er realisasjonsbegrepet som fortolkes, eller om det mer ut fra en overordnet kontinuitetsbetragtning dreier seg om å vurdere hva som samlet sett utgjør én investering eller transaksjon*", se s. 735-736.

6.3.4.5 Hurtigrute-dommen

Rt. 2009 s. 1208 A (Hurtigruten) er også av interesse. Bakgrunnen for saken var at Ofoten og Vesteraalens Dampskibsselskab ASA og Det Stavangerske Dampskibsselskab ASA den 9. mars 2004 inngikk avtale med Posten Norge AS om salg av samtlige aksjer i Nor-Cargo Holding ASA. Forutsetningen i avtalen var at konkurransemyndighetene ikke grep inn, samt at en "due dilligence" skulle gjennomføres. Spørsmålet var om realisasjon hadde funnet sted, på dagen da avtalen ble inngått. Dette var avgjørende, siden fritaksmetoden trådte i kraft mellom dette tidspunktet og tidspunktet da forbeholdene ble avklart. Førstvoterende tok utgangspunkt i Eide-dommen, og la til grunn at det *"avgjørende er på hvilket tidspunkt gevinsten var klarlagt og sikret for selger. Jeg tilføyer at dette kravet etter mitt syn er, og skal være, strengt"* (avsnitt 37). Høyesterett konkluderte med at avtalen av 9. mars ikke var sikker nok til at realisasjon hadde funnet sted. Synspunktet var i skattyters favør, siden gevinsten dermed var skattefri, fordi fritaksmetoden kom til anvendelse.

I forbindelse med inngåelsen av en gjenkjøpsavtale, er det, for As del, normalt liten eller ingen usikkerhet om at gevinsten/tapet innvinnes (eller pådras) i det avtalen med B inngås. Dette taler for at realisasjon finner sted, og at det derfor ikke er grunn til å tolke realisasjonsbegrepet innskrenkende. Når det gjelder spørsmålet om realisasjon på Bs hånd, kan det innvendes at det normalt vil være et større element av usikkerhet rundt gjennomføringen av tilbakekjøpet, enn det som gjelder for det første salget. Det kan derfor hevdes at man, kanskje, bør se det slik at realisasjon ikke finner sted, før usikkerhet er ryddet av veien. Premisset jeg legger til grunn er imidlertid at avtalen – i seg selv – er endelig, uten forbehold, klar og sikker. Det legges derfor til grunn at innvinning finner sted ved avtaleinngåelsen, også på Bs hånd, i tråd med tankegangen i Hurtigrute-dommen. Dette taler imot at realisasjonsbegrepet bør tolkes innskrenkende.

6.3.4.6 Gir eldre rettspraksis veiledning?

Spørsmålet om salg/gjenkjøp og realisasjon er ikke av nyere dato. Høyesterett har befattet seg med temaet helt siden 1920-årene. I det følgende skal tre klassiske, eldre avgjørelser undersøkes.

Bakgrunnen for Rt. 1925 s. 472 (Kallevig) var, blant annet, at Waldemar Kallevig hadde solgt 60 aksjer i Klaveness bank 4. desember 1920. For 40 av aksjenes vedkommende, betinget han seg uttrykkelig rett til gjenkjøp. Seks dager senere kjøpte han tilsvarende antall aksjer som han hadde solgt, til samme pris som han solgte for. Kallevig krevde fradrag for tap, i forbindelse med salget. Spørsmålet var derfor om de 60 aksjene var realisert den 4. desember. Høyesterett fant "*at maatte lægge særlig vekt paa, at der samtidig med hvert av Kallevigs aktiesalg maa antages at være foregaat eller sikret ham et kjøp av tilsvarende identiske aktier – kun med andre aktienumre. Der er saaledes ikke først foregaat salg og saa senere hen av Kallevig truffet ny beslutning om kjøp.*" (s. 472-473). Det forelå altså ikke realisasjon.

Rt. 1927 s. 386 (Bryn) gjaldt et lignende tilfelle, men her var det valuta (mark) som var solgt og kjøpt samme dag, til samme kurs. Høyesterett resonnerer på tilsvarende måte som i Kallevig-saken, og la vekt på at Bryn "*ikke har villet skillet seg ved sin markinteresse*" (s. 387). Det forelå derav ikke realisasjon.

Dommene kan forstås under synsvinkelen innskrenkende tolkning av realisasjonsbegrepet, siden det i utgangspunktet forelå realisasjon, privatrettslig.⁶⁵ Slikt sett illustrerer dommene at det ikke er fullstendig overlapp mellom hva som skjer privatrettslig og skatterettslig. Den innskrenkende tolkningen var til skattyters ugunst. Begrunnelsen var, antakelig, at fordelene skattyter ønsket å oppnå, var i strid med formålet med skattereglene. Skattyter hadde hele tiden til hensikt å oppnå et fradrag på grunnlag av en (de facto) løpende verdivurdering: Det dreide seg om såkalte "skattesalg". Disposisjonene ser dessuten ikke ut for å ha hatt noe annet (fornuftig) formål, enn å spare skatt. Slikt sett underbygger dommene, at dette er relevante momenter i lovtolkningen. Gitt at Høyesterett løste sakene ad lovtolkningsvegen, kan dommene også tas til inntekt for at kontroll-momentet, er relevant. Jeg mener man kan utlede dette av utsagnet om at Kallevig var sikret identiske aksjer. At tidsfaktoren er av betydning, underbygges også: Høyesterett ser i begge saker hen til hvor lang tid som går mellom salg og gjenkjøp. En mer vanlig oppfatning i teorien, er imidlertid å se dommene som et tidlig utslag av omgåelsesnormen, som enda ikke var utviklet.⁶⁶

En tredje klassisk avgjørelse gjelder et lignende tilfelle, men her ble resultatet det motsatte. Bakgrunnen for Rt. 1928 s. 495 (Finne) var at Emil Finne hadde solgt 50 aksjer i

---

⁶⁵ Zimmer (2012) s. 192; Utv. 1975 s. 809

⁶⁶ Banoun (2003) s. 127; Zimmer (2018) s. 80-81; Skar (2017) s. 23.

Elektrokemisk og 12 aksjer i Arendals Smelteverk, fordi aksjene hadde begynt å synke i verdi. Noen dager senere bestemte han seg for å kjøpe aksjer i de samme selskapene, fordi han hadde hørt optimistiske uttalelser om framtidsutsiktene. Spørsmålet var om det hadde funnet sted realisasjon. Høyesterett la til grunn at Finne ikke hadde *"nogen tanke paa at kjøpe lignende aktier igjen og betinget sig derfor heller ikke noget saadant. Heller ikke blev der git ordre til mægleren om kjøp samtidig med salgene"*. Det var Finnes *"tanke helt at skille sig av med disse aktier, da han frygtet for at de vilde bli helt værdiløse"* (s. 497). Saken dreide seg altså ikke om en gjenkjøpsavtale, i den betydningen jeg legger i ordet. Det forelå heller ikke et skattesalg: Realisasjon hadde derfor funnet sted.

Finne-saken har begrenset overføringsverdi, siden den ikke dreide seg om en gjenkjøpsavtale. Gjenkjøpsavtale-elementet i Kallevig-saken og Bryn-saken er felles med gjenkjøpssituasjonen jeg undersøker. Høyesteretts løsning i de to sakene tilsier derfor, i utgangspunktet, at realisasjon ikke finner sted. At gjenkjøpsavtalene jeg fokuserer på ikke er skattemotiverte, skiller imidlertid mitt typetilfelle fra dommene. Heller ikke Kallevig-dommen og Bryn-dommen gir derfor særlig veiledning til spørsmålet om innskrenkende tolkning.

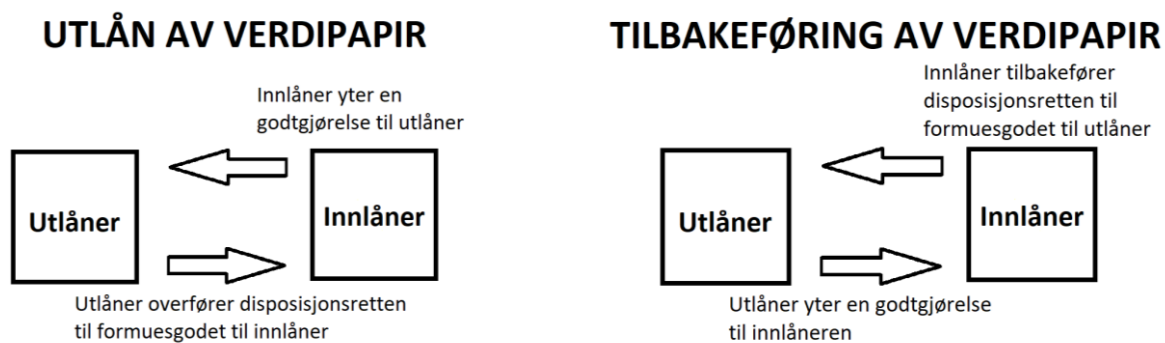
6.3.4.7 Hva med renteelementet?

Dersom en innskrenkende tolkning legges til grunn, oppstår nye problemstillinger i relasjon til gjenkjøpsavtaler som benyttes som alternativ til en låneavtale. Renteelementet i As betaling til B, bør antakelig skattlegges som kapitalavkastning, på Bs hånd, dersom partene slipper unna realisasjonsbeskatning. Jeg antar at det kan by på praktiske problemer å fastlegge eksistensen og størrelsen av dette elementet. Rettstekniske- og administrative hensyn taler derfor i utgangspunktet imot en innskrenkende tolkning. På den andre siden kan man, kanskje, se det slik at problemet ikke løses av at gjenkjøpsavtalene regnes som realisasjon: Det som reelt sett er rente-inntekt, bør vel skattlegges som renter, i alle tilfeller. Samme inntekt bør imidlertid ikke skattlegges både som rente og gevinst. Jeg antar derfor at realisasjonsbeskatning, i praksis, vil stenge for at renteelementet skattlegges som renter. Dette er derfor, antakelig, den mest praktiske løsningen. Det er samtidig verdt å merke seg at A trolig vil kunne kreve fradrag for rentekostnader, se sktl § 6-40. Jeg går ikke nærmere inn på dette. Samlet sett taler betraktningene ovenfor imot en innskrenkende tolkning.

6.3.4.8 Gir sktl § 9-11 om verdipapirlån tolkningsbidrag?

Verdipapirlån har mange av de samme karakteristikaene som en gjenkjøpsavtale. Det skal derfor undersøkes om reguleringen av verdipapirlån kan kaste lys over spørsmålet om innskrenkende tolkning. Realisasjonsspørsmålet knyttet til verdipapirlån reguleres av sktl §§ 9-11 og 9-12. Bestemmelsen trådte i kraft 1. januar 2004. Bakgrunnen var at lovgiver ville bedre rammevilkårene i verdipapirmarkedet.⁶⁷

Et verdipapirlån kjennetegnes av at eieren av verdipapirer låner disse bort - overfører disposisjonsretten - mot å få en godtgjørelse (premie).⁶⁸ Slik får eieren tilgang til likviditet, uten å selge verdipapirene. Begrepet *utlåner* sikter til den som låner ut verdipapirene, mens *innlåner* låner verdipapirene. Organisatoriske og økonomiske rettigheter blir i utlånsperioden overført til innlåneren, jf. premisset i sktl § 9-11 (4) bokstav b. Innlåneren kan derfor sees som privatrettslig eier, utfra de reelle privatrettslige forholdene.⁶⁹ Men formelt skjer det altså ikke et eierskifte. Innlåneren påtar seg en forpliktelse til å kompensere utlåneren for avkastning på verdipapirene i utlånsperioden. Innlåneren er dessuten forpliktet til å tilbakeføre identiske verdipapir når utlånsperioden er over, mot et vederlag (ikke kjøpesum) fra utlåneren, jf. premisset i sktl § 9-11 (3). Det kreves imidlertid ikke at de samme (spesifikke) verdipapirene som ble lånt ut, leveres tilbake.

Figurene illustrerer hva som skjer når en avtale om verdipapirlån gjennomføres.

⁶⁷ Ot.prp. nr. 42 (2002-2003) s. 6.

⁶⁸ Kristiansen (2004) forklarer dette på s. 37-38.

⁶⁹ Skatte-ABC 2019/2020, stikkord "Verdipapirlån og realisasjon av lånte verdipapirer (dekket shortsalg)", pkt. 1 legger til grunn at innlåner er privatrettslig eier, så lenge han er i besittelse av verdipapirene.

Det følger av sktl § 9-11 (1) og (2) at gevinst/tap ikke anses realisert ved etablering og innfrielse av verdipapirlån. Forarbeidene legger opp til at reguleringen skal forstås slik, at premisset er at det i utgangspunktet finner sted realisasjon.⁷⁰ Dette innebærer at man faller tilbake på utgangspunktet om realisasjonsbeskatning, dersom unntaksbestemmelsen ikke kommer til anvendelse.

Lovgivers premiss underbygger tilsynelatende at også gjennomføringen av gjenkjøpsavtaler, i utgangspunktet, innebærer realisasjon, siden likheten rent økonomisk er stor.

Det kan imidlertid innvendes at premisset bør utfordres. At lovgiver la til grunn at verdipapirlån innebærer realisasjon, betyr ikke nødvendigvis at dette var en riktig oppfatning av gjeldende rett. Poenget var å klargjøre rettsstilstanden. I forarbeidene sies det rent ut at *"Verdipapirlån representerer et grensetilfelle ved fortolkning av realisasjonskriteriet"*.⁷¹ I lys av dette kan det tenkes at unntaksbestemmelsen var overflødig. Legger man et slikt resonnement til grunn, blir det vanskelig å hevde at unntaksbestemmelsen underbygger at det, i utgangspunktet, finner sted realisasjon i gjenkjøpsavtale-situasjonen. På den andre siden er det vanskelig å komme forbi at lovgiver har tatt et standpunkt. Det mest nærliggende er derfor at verdipapirlån-reguleringen underbygger synspunktet om at det, i utgangspunktet, finner sted realisasjon i gjenkjøpsavtale-tilfellene.

Kan det tenkes at unntaksbestemmelsen om verdipapirlån kommer til anvendelse på gjenkjøpsavtaler? Sktl § 9-11 har en utpreget positivrettslig karakter, og vilkårene er strenge og firkantete (se særlig fjerde ledd).⁷² Det er dessuten sagt eksplisitt i forarbeidene at reglene ikke omfatter repo-avtaler, som er en spesiell type gjenkjøpsavtaler.⁷³ Jeg mener derfor det er klart at unntaksbestemmelsen ikke kommer direkte til anvendelse.

Et mer åpent spørsmål, er om man av unntaksbestemmelsens eksistens kan slutte at også gjenkjøpsavtaler bør falle utenfor realisasjonsbegrepet. Kan unntaksbestemmelsen fungere som et støtteargument for en innskrenkende tolkning av realisasjonsbegrepet? At verdipapirlån og gjenkjøpsavtaler, rent økonomisk, har mye til felles, taler for dette. Lignende hensyn som begrunnet lovendringen – å bedre rammevilkårene i verdipapirmarkedet – kan

---

⁷⁰ Ot.prp. nr. 42 (2002-2003) s. 11 ff. (det vises til et brev av 30. januar 1998 fra Finansdepartementet til Oslo Børs, hvor det ble antatt at realisasjon finner sted); Kristiansen (2004) s. 40.

⁷¹ Ot.prp. nr. 42 (2002-2003) s. 11

⁷² Kristiansen (2004) s. 42 ff.

⁷³ Ot.prp. nr. 42 (2002-2003) s. 18; Olsen (2012) s. 35-36.

det, dessuten, kanskje hevdes at gjør seg gjeldende, også i relasjon til gjenkjøpsavtaler. Slike avtaler vil antakelig fremstå som mer attraktive, dersom det ikke finner sted realisasjon, enn motsatt. Det kan derfor argumenteres for at man bør oppnå samme løsning for gjenkjøpsavtaler, ad lovtolkningsvegen. Dette taler for en innskrenkende tolkning av realisasjonsbegrepet.

På den andre siden kan unntaksbestemmelsen i sktl § 9-11 tolkes *antitetisk*. At lovgiver har gitt et unntak, betyr at det motsatte gjelder utenfor unntakets virkeområde. Følgelig bør gjenkjøpsavtale-situasjonen regnes som realisasjon. Man kan imidlertid innvende at det lovgiver ikke eksplisitt har gitt uttrykk for, har lovgiver heller ikke sagt noe om. Siden reguleringen er spisset inn mot svært spesifiserte transaksjoner, synes antitese-slutningen å være lite nærliggende. Jeg mener at man generelt bør være varsom med antitese-lignende argumenter, særlig på skatterettens område. Dette henger sammen med at ad hoc-lovgivning og lovgivningsarbeid under sterkt tidspress er særlig utbredt her.⁷⁴ At lovgiver har tatt stilling til et spesifikt spørsmål, betyr – i kanskje enda mindre grad, enn på andre rettsområder – at man har tatt stilling til et tilgrensende problem.

Samlet sett synes verdipapirlån-reguleringen i liten grad å kaste lys over spørsmålet om innskrenkende tolkning. Det er tale om spesialbestemmelser, med begrenset betydning utenfor sitt direkte virkeområde.

6.3.4.9 Oppsummering og konklusjon

Det er tid for å oppsummere spørsmålet om innskrenkende tolkning av realisasjonsbegrepet. Startpunktet er at ordlyden er et tungt argument imot. Legalitetsprinsippet yter dessuten motstand. På den andre siden skiller ikke A seg endelig av med formuesgodet. Risikoen for formuesgodet flyttes ikke. Dette indikerer at realisasjon ikke finner sted, og taler for en innskrenkende tolkning. A har imidlertid ikke visshet om at eierskapet vil bli re-etablert. Dette er et argument imot en innskrenkende tolkning, siden adskillelsen er mer endelig, enn i f. eks. CBK-saken. Det foreligger et relativt klart brudd i kontinuiteten i As eierinteresse. Typeforutsetningen er, dessuten, at partenes motivasjon ikke er å oppnå en skattefordel. Det foreligger snarere en legitim, forretningsmessig begrunnelse for disposisjonene. Dette tilsier

---

⁷⁴ Zimmer (2004) resonnerer på tilsvarende måte i relasjon til forarbeidsuttalelser på s. 283.

at det ikke er behov for en innskrenkende tolkning. Rettstekniske- og administrative hensyn taler imot en innskrenkende tolkning.

Samlet sett mener jeg at argumentene for en innskrenkende tolkning ikke er tunge nok til å fravike utgangspunktet. Jeg konkluderer med at realisasjonsbegrepet ikke skal tolkes innskrenkende. Man faller derfor tilbake på utgangspunktet om skatterettslig realisasjon. I sktl § 9-2 (1) sin forstand finner det sted "*overføring av eiendomsrett mot vederlag*" når A selger formuesgodet til B, og A kjøper dette tilbake fra B. Dette innebærer at reglene om realisasjonsbeskatning får anvendelse både på salget og gjenkjøpet.

I relasjon til typetilfellet jeg tar utgangspunkt i kan man si at realisasjonsbegrepet ikke har et særskilt skatterettslig innhold. Det er samsvar mellom hva som skjer privatrettslig og skatterettslig. Rettspraksis viser likevel at det, *generelt sett*, ikke er fullstendig overlapp. *Unntaksvis* er det ikke samsvar. Det er derfor mest presist å si at realisasjonsbegrepet har et særskilt skatterettslig innhold.

Kapittel 7: Hevd – finner det sted realisasjon?

7.1 Bakgrunn: Kort innføring i hevdsinstituttet

Det følger av lov 9. desember 1966 nr. 1 om hevd (hevdslova) at eiendomsrett og bruksrett til "*fast eiendom, lausøyre og rettsgilde verdepapir*" kan erverves ved hevd, se § 1 (1) jf. (2) første punktum.⁷⁵ Rettsvirkningen av hevd er at hevderen blir eier av formuesgodet.

Motstykket er at den opprinnelige eier ikke lenger er eier, eller må tåle at det hefter en bruksrett på formuesgodet. Det er særlig hensynet til vern av det etablerte som begrunner reglene om hevd. I tillegg bygger reglene på tanken om at den aktive bruker/utnytter, unntaksvis bør ha en større grad av beskyttelse, enn den berettigede som opptrer passivt.

Hevdslova inneholder også regler om mothevd og frihevd, se henholdsvis §§ 9 (1) og 10 (1).⁷⁶ Mothevd finner sted når hevderen bruker en eiendom i strid med en (en annens) bruksrett. Dette kan lede til bortfall av den aktuelle servitutt. Servitutter som ligger ubrukte over lang tid, kan falle bort ved frihevd.

Hevd betinger at hevdsvilkårene er oppfylte. Fokuset i fremstillingen er for enkelthets skyld på fast eiendom, men hevd er aktuelt også i relasjon til andre ting. For fast eiendom kreves det, i korte trekk, at hevdspretendenten har hatt "*ein ting som sin eigen 20 år i samanheng*", jf. hevdslova §§ 2 (1) og 7. Det kreves dessuten aktsom god tro i hevdsperioden, se hevdslova § 4. Hevd vil derfor aldri kunne finne sted, dersom hevdspretendenten visste, eller burde visst, at han ikke var eier eller hadde en bruksrett. Hevdserverv er godtroerverv.

Rettsvirkningene av hevd aktualiserer spørsmålet om realisasjon. Jeg vil presisere at spørsmålet også kan dukke opp i forbindelse med alders tids bruk⁷⁷ og festnede rettsforhold⁷⁸, samt ved tap av et formuesgode som følge av passivitet.⁷⁹ Hvor praktisk problemstillingen er, henger sammen med hyppigheten av hevdserverv. Jeg er ikke kjent med at det finnes generell statistikk på dette, men mitt inntrykk er at hevd ofte påberopes som rettsgrunnlag i tvister om

---

⁷⁵ Falkanger og Falkanger (2016) s. 357 ff. (eiendomshevd) og 374 ff. (brukshevd)

⁷⁶ Falkanger og Falkanger (2016) s. 379-385.

⁷⁷ Falkanger og Falkanger (2016) s. 385 ff.

⁷⁸ Falkanger og Falkanger (2016) s. 389 ff.

⁷⁹ Falkanger og Falkanger (2016) s. 345-348

fast eiendom. Mest praktisk er nok grensehevd; det vil si at det hevdes eiendomsrett til en del av en eiendom, samt hevd av bruksretter, f. eks. jaktretter eller fiskeretter.

7.2 Når hevdsvilkårene er oppfylte: Tre spørsmål om realisasjon

Premisset for den videre drøftelsen er at hevdsvilkårene er oppfylte, samt at hevderen har krevd og fått sin rett. Tre spørsmål reiser seg i kjølvannet av dette. For det første: Har eieren som taper sin eiendomsrett realisert eiendommen? For det andre: Har det funnet sted en begivenhet likestilt med realisasjon, på eieren av eiendommen sin hånd, når hevderen har ervervet en bruksrett, som hefter på eiendommen? For det tredje: Har eieren av en bruksrett som er utslukket ved mothevd eller frihevd realisert bruksretten? Av plasshensyn ser jeg meg nødt til å avgrense mot spørsmål 2 og 3. Jeg mener imidlertid at leseren, langt på vei, vil finne veiledning til disse spørsmålene i drøftelsen av spørsmål 1, siden alle spørsmålene er nært beslektet.

7.3 Når eiendomsrett tapes ved hevd

7.3.1 Har det funnet sted overføring av eiendomsrett mot vederlag?

Har det i forbindelse med at eiendomsretten avstås til hevderen funnet sted "*overføring av eiendomsrett mot vederlag*", jf. sktl § 9-2 (1)? At det foreligger et privatrettslig eierskifte, er helt klart, siden eiendommen har fått ny eier. Opprinnelig eier har imidlertid ikke krav på vederlag fra hevderen. Ordlyden ser derfor ut for å passe dårlig på situasjonen. I lys av dette, sees det nærmere på det alternative uttrykket.

7.3.2 Har det funnet sted opphør av eiendomsrett?

7.3.2.1 Favner uttrykket tilfeller med subjektskifte?

Spørsmålet er om det har funnet sted "*opphør av eiendomsrett*", i forbindelse med at eiendommen avstås til hevderen. Ordlyden forstås som at det siktes til situasjoner hvor formuesgodet er ødelagt, avviklet eller tilintetgjort, på en slik måte at det er endelig tapt. Ordlyden kan imidlertid også tolkes slik at den rommer tilfeller hvor formuesgodet fortsatt finnes (i beste velgående), men hvor eiendomsretten er endelig tapt, sett fra opprinnelig eiers

ståsted. Hevdstilfellene favnes av en slik *presiserende* tolkning. Ordlyden blir dermed, i alminnelighet, et argument for at det finner sted realisasjon. En slik tolkning er uproblematisk i relasjon til legalitetsprinsippet, siden dette ikke blir et spørsmål om skattlegging av gevinst (på opprinnelig eiers hånd).⁸⁰

Men bør "*opphør av eiendomsrett*" tolkes slik at tilfeller hvor formuesgodet får ny eier favnes? I fortsettelsen omtales dette som subjektskifte-tilfellene. Spørsmålet henger sammen med at uttrykket kan forstås som at det sikter til situasjonene hvor eiendomsretten ikke går over fra ett subjekt til et annet, f. eks. ødeleggelses-tilfellene. Tanken blir da at subjektskifte-tilfellene favnes av det alternative uttrykket. Konsekvensen er at det ikke foreligger "*opphør av eiendomsrett*" når det har funnet sted et subjektskifte, som i hevdstilfellene. Zimmer synes å legge en slik forståelse til grunn, og uttaler at opphør av eiendomsrett-alternativet "*gjelder tilfeller hvor eiendomsretten ikke går over til andre*".^{81, 82}

Lovhistorikken kan sees som et argument for synspunktet. Tankerekken blir da som følger: Siden typiske tilfeller med subjektskifte, f. eks. frivillige salg, var omfattet av det gamle avhendelsesbegrepet (før 1992), bør subjektskifte-tilfellene allokere til det innvinningskriteriet som, på sett og vis, har overtatt avhendelsesbegrepets rolle, nemlig "*overføring av eiendomsrett mot vederlag*". I forlengelsen av dette, bør "*opphør av eiendomsrett*" reserveres for tilfellene uten subjektskifte. Dette taler for at hevdstilfellene ikke favnes. Gitt disse synspunktene, blir spørsmålet om realisasjon et spørsmål om utvidende tolkning av realisasjonsbegrepet.

At "*opphør av eiendomsrett*" skal reserveres for tilfeller uten subjektskifte, har imidlertid ingen støtte i selve ordlyden. Jeg mener dessuten at synspunktet i juridisk teori har beskjeden rettskildemessig vekt. Zimmers utsagn er generelle, og sikter ikke direkte til hevdssituasjonen. Det er da nærliggende å anta at han ikke har hatt disse spesielle tilfellene for øye. Argumentet knyttet til lovhistorikken mangler dessuten klar forankring i forarbeidene, men kan nok likevel ha noe for seg.

---

⁸⁰ Dette skal det redegjøres nærmere for i 7.3.2.3.

⁸¹ Zimmer (2018) s. 278.

⁸² Zimmer (2018) forutsetter samme synspunkt på s. 282 og s. 286.

Samlet sett foreligger ikke tunge nok argumenter til at man ikke bør ta utgangspunkt i den presiserende tolkningen av uttrykket "*opphør av eiendomsrett*". Jeg mener altså at hevdstilfellene rommes av ordlyden. Ettersom det vil kunne være uenighet om dette, vil jeg likevel knytte noen korte bemerkninger til spørsmålet om utvidende tolkning av realisasjonsbegrepet, før jeg går videre. Jeg presiserer at argumenter som i alminnelighet taler for at hevdssituasjonen bør regnes som realisasjon, vil tale for en utvidende tolkning, selv om de ikke nevnes eksplisitt her. Tilsvarende tankegang gjelder for generelle mot-argumenter.

7.3.2.2. Gitt at hevdssituasjonen ikke favnes av "*opphør av eiendomsrett*": Et sideblikk på spørsmålet om utvidende tolkning av realisasjonsbegrepet.

Det finnes flere eksempler på at Høyesterett har tolket avhendelsesbegrepet utvidende, slik at tilfeller hvor det ikke forelå et formelt salg ble regnet som avhendelse.⁸³ Bakgrunnen for Rt. 1971 s. 337 A (Guldseth) var at Selbu kommunale elektrisitetsverk hadde fått tillatelse til å neddemme et skogsområde. Det var Nils E. Guldseth som eide området, og han skulle beholde eiendomsretten. Utgangspunktet var derfor at det ikke forelå en avhendelse. Førstvoterende la imidlertid til grunn at "*ekspropriasjonsinngrepet har berøvet Guldseth enhver rådighetsutøvelse over arealet, slik at det på hans hånd alene er tilbake en verdiløs formell eiendomsrett*". "*Når inngrepet er så altomfattende, er det etter min oppfatning naturlig at det likestilles med avhendelse*" (s. 340).⁸⁴ Dette var til skattyters gunst, siden gevinsten var skattefri. Det er i dag lovfestet at "*stiftelse av varig rettighet i formuesobjekt mot engangsvederlag*", er en begivenhet likestilt med realisasjon, jf. sktl § 9-2 (2) bokstav a.

Et sentralt, felles karakteristika for Guldseth-saken og hevdssituasjonen, er at verdier på skattyters hånd uomtvistelig reduseres eller går tapt. Guldseth-dommen indikerer at dette er tilstrekkelig til å konstatere realisasjon. Dette indikerer at realisasjonsbegrepet bør kunne tolkes utvidende, slik at hevdssituasjonen favnes. Opprinnelig eiers tap synes dessuten å være mer endelig i hevdssituasjonen, enn i Guldseth-saken, siden eiendomsretten mistes *både* formelt og reelt. Dette underbygger at en utvidende tolkning er forsvarlig.

---

⁸³ Rt. 1957 s. 929 A (dissens 3-2) og Rt. 1926 s. 209 (dissens 5-2) kan forstås under synsvinkelen at Høyesterett tolket avhendelsesbegrepet utvidende. Dette var til skattyters gunst i begge sakene.

⁸⁴ I Rt. 1970 s. 975 A tolket Høyesterett derimot avhendelsesbegrepet presiserende i en lignende sak.

Ordlyden vil imidlertid tale imot en utvidende tolkning. Legalitetsprinsippet vil derimot ikke yte motstand, siden den utvidende tolkningen ikke vil være i opprinnelig eiers (skattyters) disfavør (se 7.3.2.3).

Slik jeg ser det, er det ikke hensiktsmessig å formulere noen konklusjon basert på dette korte sideblikket. Som antydnet, bør man ta i betraktning et bredere tilfang av argumenter, når spørsmålet om det finner sted realisasjon skal besvares. Disse vil bli presentert i fortsettelsen. Metodisk sett synes det imidlertid som at det, særlig i lys av rettspraksis, kan være forsvarlig å tolke realisasjonsbegrepet utvidende.

7.3.2.3 Bør den presiserende tolkningen av ordlyden legges til grunn?

I tråd med mitt standpunkt, vender jeg nå tilbake til premisset om at hevdssituasjonen favnes av en presiserende tolkning av uttrykket "*opphør av eiendomsrett*". Utgangspunktet er, etter dette, at skatterettslig realisasjon finner sted, på opprinnelig eiers hånd, når det hevdes eiendomsrett. Spørsmålet er om man bør fravike dette utgangspunktet.

Spørsmålet om hevd er ikke direkte berørt i forarbeidene. Men kan man likevel slutte tolkningsbidrag herfra? Ifølge departementet kan realisasjon skje ved "*tyveri, brann eller et annet ulykkestilfelle som gjør at formuesgodet går tapt for eieren*" (se for øvrig sktl § 9-2 (1) bokstav f).⁸⁵ I lys av likebehandlingshensynet, kan man stille spørsmålet: Ligner hevdssituasjonen på eksemplene? Hevdstilfellene har tilsynelatende mye til felles med tyveritilfellene, sett fra eiers synsvinkel. Eiendomsretten går tapt som følge av handlingene til en utenforstående, og tingen er i behold hos denne. Det er samtidig forskjeller: Tyvens onde forsett står i sterk kontrast til hevderens gode tro. Erverv ved hevd gir dessuten lovlig eiendomsrett, mens tyven aldri blir eier av det han stjeler, i tingsrettslig forstand.⁸⁶ At tyveri innebærer realisasjon, gir derfor beskjeden veiledning.

Tap av eiendomsrett ved hendelig uhell (jf. "*annet ulykkestilfelle*") - typisk at tingen mistes - likner derimot hevdssituasjonen. Eier har ofte mulighet for å kontrollere det som skjer, men en avgjørende begivenhet inntreffer likevel, og tingen går tapt. Særlig treffende blir sammenligningen, dersom man tenker seg at tingen som mistes blir funnet. Finneren selger

---

⁸⁵ Ot.prp. nr. 35 (1990-1991) s. 304.

⁸⁶ Dette er premisset for lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre (godtroervervloven) § 2 nr. 1.

deretter tingen til en godtroende kjøper, slik at godtroekstinksjon finner sted.⁸⁷ I begge tilfeller finnes tingen fortsatt, men en annen person har fortrenget opprinnelig eiers rett, og lovlig overtatt eiendomsretten. At et tilfelle av hendelig uhell ser ut for å favnes av realisasjonsbegrepet, indikerer derfor at også hevdssituasjonen bør favnes.

Betyr det noe at hevdservervet (typisk) skjer imot opprinnelig eiers vilje? Det følger av forarbeidene at *"Det foreligger avhendelse i skattelovens forstand uavhengig av om avhendelsen skjer frivillig eller under tvang"*.⁸⁸ Dette følger dessuten implisitt av at f. eks. *"tvangsavståelse"* er nevnt i eksemplene som er opplistet i sktl § 9-2 første ledd bokstav b. Elementet av ufrivillighet er derfor, i det minste, ikke et argument imot å tolke realisasjonsbegrepet presiserende, slik at hevdssituasjonen rommes.

Kan rettspraksis kaste lys over spørsmålet? Bakgrunnen for Rt. 2014 s. 822 A (Bonheur) var en avtale om et konvertibelt obligasjonslån. Et konvertibelt obligasjonslån kjennetegnes av at fordringshaveren har rett til å kreve at det utstedes aksjer i låntakerselskapet, og at tegningsforpliktelsen gjøres opp ved at fordringen nyttes til motregning. Tegningsretten kan imidlertid ikke benyttes uavhengig av lånet. Låntaker Fred. Olsen Energy ASA tilbød kravshaverne å delta i en rettet emisjon, mot at retten til å konvertere fordringen til aksjer ble frafalt. Innskuddsforpliktelsen skulle imidlertid ikke motregnes i lånet, men gjøres opp ved kontantinnskudd. Lånet skulle løpe videre. Tegningskursen som ble tilbudt var langt lavere, enn børskursen. Arrangementet var dermed svært lønnsomt. Långiverne Bonheur ASA og Ganger Rolf ASA godtok tilbudet, og deltok i emisjonen. Skattemyndighetene mente at de to selskapene, ved å benytte seg av tegningsretten - mot frasigelse av konverteringsretten - hadde realisert den konvertible obligasjonen. Man mente gevinsten var skattepliktig, siden Høyesterett i Rt. 2011 s. 1620 A (REC) avgjorde at konvertible obligasjoner ikke er fritaksobjekter, jf. sktl § 2-38 (2) bokstav c. Spørsmålet om den konvertible obligasjonen var realisert ble, i lys av dette, det springende punktet i saken.

Førstvoterende tok utgangspunkt i at *"Avløsningen av den opprinnelige konverteringsretten med en tegningsrett mot innskudd i penger, fremstår som et «bytte» etter skatteloven § 9-2 første ledd bokstav c, eventuelt som et «endelig avkall på rettighet» etter bokstav e"* (avsnitt 62). Med forankring i kontinuitetssynspunktet, stilte han spørsmål ved hvorvidt *"de*

---

⁸⁷ Godtroervervloven § 1 nr. 1 første punktum.

⁸⁸ Ot.prp. nr. 35 (1990-1991) s. 303.

rettigheter som fordringshaverne har fått gjennom endringsavtalen, er av samme karakter som de rettigheter de tidligere hadde etter den konvertible obligasjonen" (avsnitt 63). Dette test-spørsmålet besvarte han negativt: "I privatrettslig forstand ble den konvertible obligasjonen som ett finansielt instrument erstattet av to nye instrumenter; en ordinær obligasjon og en selvstendig tegningsrett". Høyesterett mente at den "konvertible obligasjonen opphørte å eksistere", og var realisert (avsnitt 64).

Det synes som om førstvoterende la til grunn at det hadde funnet sted "overføring av eiendomsrett mot vederlag", jf. bytte-resonnementet. Det antydes samtidig at eiendomsretten var gitt "endelig avkall på". Det er da nærliggende at det hadde funnet sted "opphør av eiendomsrett". Om man løste saken utfra det ene eller andre alternativet i realisasjonsdefinisjonen, er derfor noe uklart. Uavhengig av hvordan man tolker premissene, mener jeg at ordlyden underbygger løsningen man valgte. Høyesterett tolket altså realisasjonsbegrepet *presiserende*.

Det er klart at opprinnelig eier taper eiendomsretten, både formelt og reelt, til hevderen. Det foreligger derfor normalt ingen *kontinuitet* i hans interesser i formuesgodet, snarere et svært markant og tydelig brudd. Dette tyder på at det finner sted realisasjon. At adskillelsen fra eiendommen er *definitiv*, gir dessuten en tydelig indikasjon på at hevdssituasjonen bør regnes som realisasjon, jf. forarbeidene.⁸⁹

På den andre siden kan erverv av eiendomsrett, særlig grensehevd, oppfattes som at bare deler av formuesgodet går tapt. Det er trolig svært sjeldent at et helt bruksnummer skifter eier. Det mest praktiske er at eier har det meste av sin eiendom tilbake. En delvis ødeleggelse anses ikke som realisasjon.^{90, 91, 92} En gjenstand som skades, men ikke ødelegges, anses heller ikke realisert.⁹³ Det kan argumenters for at grensehevd-situasjonen ligner tilfellene hvor et formuesgode skades eller ødelegges delvis, og faller i verdi som følge av dette. Dette indikerer at man ikke bør se grensehevd-situasjonen som realisasjon. Dette taler for at realisasjonsbegrepet bør tolkes innskrenkende, slik at hevdssituasjonen ikke rommes. Jeg nevner at dette resonnementet stiller seg annerledes ved hevd av et helt bruksnummer.

---

⁸⁹ Ot.prp. nr. 35 (1990-1991) s. 303.

⁹⁰ Ot.prp. nr. 35 (1990-1991) s. 304.

⁹¹ Skatte-ABC 2019-2020, stikkord "Realisasjonsbegrepet", pkt. 3.5

⁹² Se BFU 86/04.

⁹³ Zimmer (2018) s. 280.

Det kan imidlertid innvendes at systemet med gårds- og bruksnummer er en ordning myndighetene har etablert av praktiske hensyn, som er uten betydning for spørsmålet om delvis realisasjon. Når et fiksert stykke land utvilsomt er tapt, bør det ikke tillegges betydning at resten av bruksnummeret er i behold. Dette taler for at hevdssituasjonen bør regnes som realisasjon.

Men er det problematisk at opprinnelig eier ikke mottar et vederlag fra hevderen? Gaver regnes ikke som realisasjon, jf. sktl § 9-2 (3) bokstav a. Hevdssituasjonen er grunnleggende sett ulik en gavesituasjon, siden det typisk ikke foreligger berikelseshensikt hos avhender. Et fellestrekk er likevel at det dreier seg om ensidige verdioverføringer. Det kan derfor argumenteres for at det vil bryte med lovens system, dersom en vederlagsfri overføring regnes som realisasjon. Dette indikerer at man ikke bør tolke realisasjonsbegrepet presiserende, snarere innskrenkende, slik at man unngår at hevdssituasjonen regnes som realisasjon.

På den andre siden gjelder det etter gjeldende rett ikke noe absolutt krav om at opprinnelig eier mottar ytelser for å konstatere realisasjon.⁹⁴ Som nevnt i 3.1, var det nok ved innføringen av realisasjonskriteriet (skattereformen av 1992) usikkerhet om dette. Uttrykket "*opphør av eiendomsrett*" (fra 1999) oppstiller imidlertid ikke noe vederlagskrav. Dette tilsier at det ikke lenger er problematisk å regne hevdstilfellene som realisasjon.

Hensynet til *sammenheng i reglene* er et relevant moment i lovtolkningen, jf. Bonheurdommens avsnitt 69. I lys av dette, vil jeg undersøke hvilke utslag det vil gi i relasjon til reglene om fradrag, at man ser hevdstilfellene som realisasjon. Legger man til grunn at realisasjon finner sted, har opprinnelig eier rett på fradrag for tap, jf. sktl §§ 9-4 (1) og 6-2 (1). Det vil normalt oppstå et tap, siden utgangsverdien vil være null. Når inngangsverdien skal fastlegges, må man antakelig identifisere kostpris på (del)eiendommen som er tapt. Skulle man derimot legge til grunn at det ikke finner sted realisasjon, innrømmes ikke fradrag før eiendommen, eventuelt, realiseres senere. Verdifallet vil da normalt lede til en lavere utgangsverdi, enn man ellers ville oppnådd. Men er det mye for langt å kreve at (rest)eiendommen skal realiseres, før fradrag innrømmes? Eier har oppofret verdier, som han aldri får tilbake. Det synes derfor rimelig at fradrag innrømmes. I lys av dette, taler reelle

---

⁹⁴ Zimmer (2018) s. 278.

hensyn for at realisasjon finner sted. Jeg presiserer at fradraget som (eventuelt) innrømmes trolig må trekkes fra inngangsverdien på (rest)eiendommen, dersom eiendommen realiseres senere, for å unngå at samme tap kommer til fradrag to ganger.

På den andre siden vil opprinnelig eier, antakelig, i en del tilfeller ikke ha vært seg bevisst at han eide eiendommen. Han har dessuten gjerne brukt eiendommen lite i hevdstiden. Dette henger sammen med at det kreves en viss eksklusivitet i hevderens bruk, for at hevd kan finne sted. Disse perspektivene indikerer at det, subjektivt sett, ikke foreligger et *opplevd* tap. I lys av dette, er det mindre urimelig å nekte fradrag, enn antydnet i avsnittet ovenfor.

I forarbeidene fremheves det at det skal være "*symmetri mellom gevinstbeskatningsreglene og reglene for fradragsrett for tap*".⁹⁵ Når dette sammenholdes med resonnementet om fradrag, reiser følgende spørsmål seg: Må hevderen skatte av fordelene han vinner? Man kan tenke seg at hevdservervet skjer som ledd i virksomhetsutøvelse. Eksempelvis utvides en fabrikk, ved at det bygges på nabotomta man ikke eier. Skattemyndighetene synes da å ha hjemmel for skattlegging i sktl § 5-1 (1). Da blir resultatet symmetri, gitt at hevd anses som realisasjon på opprinnelig eiers hånd. Dersom hevd ikke anses som realisasjon, oppstår derimot asymmetri: Fordelen beskattes, mens det ikke gis fradrag. Er fordelene ikke vunnet i virksomhet, vil skattemyndighetene derimot ikke ha hjemmel til å skattlegge hevderen. Gitt at eieren får fradrag, oppstår da asymmetri. Det kan argumenteres for at dette indikerer at hevd ikke bør regnes som realisasjon. Det er imidlertid vanskelig å se for seg at asymmetrien skulle kunne misbrukes, siden hevderen ikke vet at han hevder (i hevdsperioden), og eieren typisk ønsker å beholde eiendommen sin. Et element av asymmetri vil dessuten oppstå uansett, fordi det bare er fordeler vunnet ved hevd i virksomhet som kan skattlegges. Symmetrihensynet gir derfor, samlet sett, liten veiledning.

7.3.2.4 Oppsummering og konklusjon

Det er tid for å oppsummere. Startpunktet er at ordlyden taler for at realisasjon finner sted. Samtidig indikerer resonnementet om at det er tale om en delvis realisasjon, at det ikke finner sted realisasjon. Argumentene for å konstatere realisasjon, er imidlertid overbevisende, særlig kontinuitetssynspunktet og reelle hensyn som taler for innrømmelse av fradrag.

---

⁹⁵ Ot.prp. nr. 35 (1990-1991) s. 304.

Jeg konkluderer derfor med at den presiserende tolkningen ikke skal fravikes. Jeg legger til grunn at det finner sted "*opphør av eiendomsrett*" når det hevdes eiendomsrett, jf. sktl § 9-2 (1). Det finner altså sted skatterettslig realisasjon, på opprinnelig eiers hånd.

KILDELISTE

Litteraturliste

Juridisk teori (bøker og artikler)

Banoun, Bettina, *Omgåelse av skattereglene - En studie av høyesterettspraksis*, Cappelen akademiske forlag 2003.

Brudvik, Arthur J., Jan Syversen, Sven Rune Greni og Magnus Aarbakke, *Skattelovkommentaren 2003/04*, 3. utgave, Kommuneforlaget 1995.

Carlsen (red.), Knut Morten, *Bedriftsbeskatning i praksis*, Sentralskattekontoret for storbedrifter, 4. utgave, Fagbokforlaget 2012.

Falkanger, Thor og Aage Thor Falkanger, *Tingsrett*, 8. utgave, Universitetsforlaget 2016.

Folkvord, Benn, *Utbytte – Lovlige og ulovlige tilpasninger til skattereglene*, 1. utgave, 1. opplag, Gyldendal Norsk Forlag AS 2013. (lest på rettsdata 06.06.2020)

Folkvord, Benn, Eivind Furuseth, Sanaz Ormaz Ferdowsi og Ole Gjems-Onstad, *Norsk bedriftsskatterett*, 10. utgave, Gyldendal Norsk Forlag AS 2018.

Giertsen, Johan, *Avtaler*, 3. utgave, Universitetsforlaget 2014.

Kristiansen, Ståle R., "Nye regler om skattlegging ved lån av verdipapirer", *Skatterett, Tidsskrift for skatt og avgift* 1/2004, s. 36-54.

Lundeland, Kåre, "Innvinningsbegivenhet eller innvinningstidspunkt – om begrepsbruken i en høyesterettsdom", *Skatterett, Tidsskrift for skatt og avgift* 1/2011, s. 35-41.

Monsen, Erik, *Innføring i juridisk metode og oppgaveteknikk*, 1. utgave, 2. opplag 2014, Cappelen Damm AS 2012.

Nordli, Anders, "Det skatterettslige innvinningsbegrep – grunnleggende betraktninger", *Skatterett, Tidsskrift for skatt og avgift* 3/2013, s. 252-271.

Olsen, Yngve, *En skatterettslig analyse av verdipapirlån og dekket shortsalg* (dette ser ut for å være en masteroppgave), Juridisk fakultet, Universitetet i Oslo, 25.11.2012.
<https://core.ac.uk/download/pdf/30901770.pdf> (lest 28.04.2020)

Sandvik, Per, "Form og realitet i skatteretten", *Skatterett, Tidsskrift for skatt og avgift* 1982, s. 122-136. Artikkelen er tilgjengelig på lovdata:
<https://lovdata.no/pro/#document/JUS/sandvik-p-1982-03> (lest på lovdata 05.06.2020)

Skar, Henrik, *Den ulovfestede omgåelsesnormen i skatteretten – En analyse av rettsanvendelsesprosessen i omgåelsessaker* (doktoravhandling), Juridisk fakultet, Universitetet i Bergen, 20.10.2017 (dato for disputas).

Skar (2019a), Henrik, "Omgåelse i aksjeselskapsretten", *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 3-4/2019, s. 269-306.

Skar (2019b), Henrik, "Det skatterettslige skillet mellom eiendomsrett og begrensede rettigheter til ting", i *Rett i vest. Festskrift til 50-årsjubileet for jurist-utdanningen ved Universitetet i Bergen*, Johan Giertsen, Erling Johannes Husabø, Øystein L. Iversen og Berte-Elen Konow (red.), Vigmostad & Bjørke AS 2019, s. 477-496.

Zimmer, Frederik, "Skatterettens grunnbok", *Skatterett, Tidsskrift for skatt og avgift* 3/1988, s. 277-296.

Zimmer, Frederik, "Høyesterettsdommer i skattesaker 1998", *Skatterett, Tidsskrift for skatt og avgift* 3/1999, s. 253-290.

Zimmer, Frederik, "Høyesterettsdommer i skattesaker 2001 – del I", *Skatterett, Tidsskrift for skatt og avgift* 3/2002, s. 287-302.

Zimmer, Frederik, "Høyesterettsdommer i skattesaker 2002", *Skatterett, Tidsskrift for skatt og avgift* 4/2003, s. 332-384.

Zimmer, Frederik, "Høyesterettsdommer i skattesaker 2003 – Del I", *Skatterett, Tidsskrift for skatt og avgift* 3/2004, s. 271-291.

Zimmer, Frederik, "Skattelov og aksjelov – noen funderinger" i *Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder: Festschrift til Mads Henry Andenæs*, Gyldendal Akademisk 2010, s 344-356.

Artikkelen er tilgjengelig på lovdata: <https://lovdata.no/pro/#document/JUS/zimmer-f-2010-03> (lest på lovdata 31.05.2020)

Zimmer, Frederik, "Bevis, rettsanvendelse, omgåelse, internprising: Forholdet mellom problemstillinger i skatteretten", *Skatterett, Tidsskrift for skatt og avgift* 3/2012, s. 186-199.

Zimmer, Frederik, *Lærebok i skatterett*, 8. utgave, Universitetsforlaget 2018.

Zimmer (red.), Frederik i samarbeid med Advokatfirmaet BAHR AS, *Bedrift, selskap og skatt*, 7. utgave, Universitetsforlaget 2019.

Aarbakke, Magnus, *Skatt på inntekt*, 4. utgave, Universitetsforlaget 1990.

Uttalelser og håndbøker fra skattemyndighetene

BFU 86/04 (bindende forhåndsuttalelse fra Skattedirektoratet).

<https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/uttalelser/bfu/sporsmal-om-samtidig-riving-og-oppforing-av-bygning-samt-palegg-om-utbedring-av-infrastruktur-skatteloven--9-2-forste-ledd-og--6-1/> (lest 01.05.2020)

Skatte-ABC 2019/2020. <https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/handboker/skatte-abc/gjeldende/> (lest 30.04.2020)

Utv. 1975 s. 809. Uttalelse fra skattedirektøren, på bakgrunn av brev fra Finansdepartementet (uttalelse nr. 1765).

Rettsavgjørelser

Rt. 1925 s. 472 (Kallevig)
Rt. 1926 s. 209
Rt. 1927 s. 386 (Bryn)
Rt. 1928 s. 495 (Finne)
Rt. 1957 s. 929 A
Rt. 1965 s. 1094 A (Thora Nielsen)
Rt. 1970 s. 975 A
Rt. 1971 s. 337 A (Guldseth)
Rt. 1990 s. 1293 A (Ytterbøe)
Rt. 1993 s. 564 A (Kierulf)
Rt. 1995 s. 872 A (Eide)
Rt. 1998 s. 1425 A (Troll Salmon)
Rt. 2001 s. 170 A (Espeland)
Rt. 2002 s. 456 A (Hydro Canada)
Rt. 2002 s. 798 A (CBK)
Rt. 2004 s. 1331 A (Aker Maritime)
Rt. 2005 s. 577 A (Baker Huges II)
Rt. 2006 s. 1232 A (Telenor)
Rt. 2009 s. 1208 A (Hurtigruten)
Rt. 2011 s. 1620 A (REC)
Rt. 2014 s. 822 A (Bonheur)
Rt. 2015 s. 1260 A (Herkules)
HR-2017-2248-A (Ai Lease)

Lover og lovforarbeider

Lov 9. desember 1966 nr. 1 om hevd (hevdslova)

Lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre (godtroervervloven)

Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven – sktl)

Ot.prp. nr. 35 (1990-1991) Skattereformen 1992

Ot.prp. nr. 86 (1997-1998) Ny skattelov

Ot.prp. nr. 42 (2002-2003) Om lov om endringer i skatteloven m.m.

NOU 2016: 5 Omgåelsesregel i skatteretten – Lovfesting av en generell omgåelsesregel i skatteretten

Andre kilder

Global Master Repurchase Agreement 2011 (GMRA), utgitt av International Capital Market Association. https://www.icmagroup.org/assets/documents/Legal/GMRA-2011/GMRA-2011/GMRA%202011_2011.04.20_formular.pdf (lest 28.02.2020)